

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Romarbrevet kapitel 8
- Vems fel är det onda i världen?
- Lagiskhet bland kristna
- Hur har Bibeln kommit till?
- Vad menas med Bibelns inspiration?

Nr 3 2015 Årg. 79

INNEHÅLL

Redaktionellt	97
Romarbrevet – del XI. Egil Edvardsen	98
När man anklagar Gud för det onda. Tor Jakob Welde	107
<i>Utblick över samtiden</i>	112
<i>Litteratur</i>	117
<i>Gåvoredovisning</i>	145

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Egil Edvardsen, Ola Österbacka och för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är f.n.:

Inom Sverige 26 kronor, utanför Sverige minst 96 kronor.

Prenumerationer och gåvor betalas till Handelsbanken med följande IBAN-nummer:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (efter SE34 följer sålunda fem siffergrupper med fyra siffror i varje grupp).

BIC/SWIFT: HANDSESS behöver anges för betalningar utanför Sverige.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas.

I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

E-mail: biblicum@biblicum.se

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring till expeditionen!

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

3/2015

REDAKTIONELLT

Detta nummer domineras av en extra stor litteraturavdelning om Bibeln. Det är vår förhoppning att den ska skingra oklarheter och uppmuntra till ökad iver att regelbundet studera den heliga Skrift. Tveksamheter inför Bibelns tillförlitlighet och dess rätta tolkning är förödande för den glädje och frimodighet som Bibeln vill skänka dess läsare. I vår tid är allt fler ovissa om livets mening och den enda trösten inför fienden döden, frälsningen genom Jesus Kristus.

Några av de angelägna frågor som litteraturavdelningen tar upp är: Hur har Bibeln kommit till? Är den verkliga Guds ord och vad betyder det? Kan vi lita på Bibeln? Hur ska den tolkas? Vad menas med Bibelns inspiration? Hur försätlig är bibelkritiken? Varför styckar den sönder Jesajaboken? Varför är människan av naturen lagisk och hur smyger sig lagiskhet in också i kristna sammanhang?

Ondskans problem tas upp i en artikel. Hur kan Gud tillåta så mycket ondska i världen? Vems fel är ondskan? Under ”Utblick” berörs det härresande avfallet inom Svenska kyrkan samt några intressanta arkeologiska fynd. Kommentarserien om Romarbrevet når i detta nummer fram till kap 8. Där klargörs vad Paulus menar med att de kristna har befriats ”från syndens och dödens lag” genom Anden.

Ett varmt tack till alla som inte glömt att prenumerera och som vill fortsätta att stödja *Biblicum*!

Red.

Romarbrevet – del XI

av Egil Edvardsen

Befriad genom Anden från syndens och dödens lag – 8:1-11

Kapitel 8 utgör mittpartiet i Romarbrevet. På många sätt är det en höjdpunkt i brevet. Här fullföljer Paulus det avsnitt om helgelsen som började i kap 6. Men han drar nu linjen ända fram till härliggörelsen. Kap 8 tonar ut i en stark förvisning om att vi ska nå fram till frälsningens fulländning. Kapitlet börjar med en försäkran om att ingen kan fördöma dem som är i Kristus Jesus, och det slutar med försäkran om att ingen kan skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus.

Två ord är centrala i detta kapitel, för det första *livet* och för det andra han som ger liv, nämligen *den helige Ande*.

Kapitlet kan indelas i fyra avsnitt:

1. Befriad genom Anden från syndens och dödens lag, vers 1-11
2. Livet i Anden, vers 12-17
3. Det levande hoppet, vers 18-30
4. Hoppets visshet, vers 31-39

Paulus avslutade det föregående kapitlet med undervisningen om att synden alltid kommer att vara en faktor i en kristens liv. Men Gud har gjort upp med synden ”genom Jesus Kristus, vår Herre” (7:25). Han är vår ställföreträdare som har betalat hela syndaskulden. På grund av honom och hans fullkomliga soningsoffer är våra synder förlättna. Därför kan Paulus fortsätta sitt brev i en glad och optimistisk ton. Medan kapitel 7 bar prägel av Paulus klagan över synden som ännu finns i honom, uttrycker kapitel 8 glädje och visshet över frälsningen och hopp om härligheten.

Han inleder kapitlet med att knyta ihop det med det föregående: *Så finns nu ingen fördömelse för dem som är i Kristus Jesus* (vers 1). Ordet ”så” uttrycker följderna eller konsekvenserna av det föregående. Konsekvensen av den seger som Jesus Kristus har vunnit åt oss är att det inte finns nå-

gon fördömelse för oss. Antagligen ska denna inledning förstås som en konsekvens av allt det som Paulus sagt i kap 6 och 7.

En kristen är ”i Kristus Jesus”. I dopet blev han förenad med Kristus (6:5), och eftersom han är förenad med Kristus, har han dött både bort från synden (6:3) och lagen (7:6). På grund av denna befrielse både från synden och lagen finns det inte längre någon fördömelse för en kristen. Det finns varken Guds fördömelse och vrede som drabbar all synd i människan (1:18), eller människors dom och fördömelse (2:1-2), eller vårt eget samvetes anklagelser och fördömelse (1 Joh 3:20-21). Det betyder inte att en kristen aldrig känner ”att hjärtat fördömer”, men han kan avvisa det med hänvisning till Gud som i sitt ord har sagt att allt det som hjärtat kan anklaga oss för har Kristus sonat på korset.

Det andliga tillståndet ”att vara i Kristus” förklarar Paulus närmare i vers 2: *Livets Andes lag har i Kristus Jesus gjort mig fri från syndens och dödens lag*. Återigen möter vi det flexibla och mångtydiga ordet ”lag” (*nomos*). Här liksom i 7:21-23 betyder ”lag” detsamma som ”ord” eller ”princip”. Vi har det också i vårt språk när vi t ex talar om ”tyngdlagen” där gravitationen är en ”lag” eller en ”princip” som allt på jorden är beroende av.

Vers 2 talar om två motsatta ”principer” eller ”lagar”, nämligen den livgivande principen ”Livets Andes lag” och den motsatta principen ”syndens och dödens lag”. ”Livets Andes lag” betyder att den som omfattas av denna princip eller detta andliga tillstånd har fått liv genom Anden och har blivit befriad från den motsatta ”principen” eller det motsatta andliga tillståndet, nämligen ”syndens och dödens lag”. Med andra ord: Alla som har blivit förenade med Kristus Jesus i dopet har fått liv, och det gäller alla troende. Men alla som pga otron alltså står under Guds fördömsedom, är underlagda synden och döden, och det gäller alla otroende.

Paulus har tidigare visat att synden leder till död. Varför? Därför att synden är ett brott mot Guds heliga lag som kräver fullkomlighet (jfr 1 Kor 15:56; Rom 6:23). Men här säger Paulus att han har gjorts fri från synden och döden. Hur skedde denna stora förändring? Lagen klarade inte av att få till stånd någon förändring i honom, för lagen fungerade ju bara som en katalysator för synden (7:5). Paulus säger att det var ”Livets Andes lag” som gjorde honom fri. Genom evangeliet om Kristus Jesus som den helige Ande har uppenbarat för honom har han blivit fri från synden och döden.

Denna frigörelse genom Anden är ett resultat av försoningen i Kristus: *Det som var omöjligt för lagen, svag som den var genom den köttsliga naturen, det gjorde Gud* (vers 3a). Här brukar Paulus ordet ”lag” i sin vanliga betydelse, nämligen Guds bud och krav till oss människor. Lagen är verkligen mäktig. Den är Guds egen stämma som tydligt förkunnar vad som är rätt eller fel och som fördömer alla felsteg. Men lagen är maktlös när det gäller att ge människorna liv. Orsaken till detta är ”den köttsliga naturen”. Längre fram i vers 7 ska Paulus närmare belysa den mänskliga naturens fiendskap mot Gud och hans lag.

Men det som var omöjligt för lagen *gjorde Gud genom att sända sin egen Son som syndoffer, till det yttre lik en syndig människa. I hans kropp fördömde Gud synden* (vers 3b). Att Jesus kom ”till det yttre lik en syndig människa” betyder att han levde under samma villkor, frestelser och lidande som vi fallna människor. Han ”tog en tjänares gestalt och blev människan lik” (Fil 2:7), sänd av Gud för att ställföreträdande offras för vår syndaskuld (läs också Hebr 2:14; 4:15 och 1 Petr 2:22).

Genom sin försoningsdöd bröt Jesus syndens herravälde (1 Joh 3:8). ”I hans kropp fördömde Gud synden”, dvs avsatte synden från dess härskarställning. Syndens herravälde över människan beror nämligen på att hon lever skild från Gud och är under hans vrede. När synden är sonad kan syndaren åter tas in i Guds gemenskap. Och där människan har kommit i gemenskap med Gud, där har synden förlorat sin härskarmakt. Se t ex Kol 2:14-15 om sambandet mellan att skuldebrevet är utplånat och att de djävulska makterna är avväpnade.

Eftersom Gud på detta sätt har fördömt synden i köttet, finns det ingen fördömmelse för dem som är i Kristus Jesus. I gemenskap med honom är vi befriade från syndens och dödens lag.

Så skulle lagens rättfärdiga krav uppfyllas i oss som inte lever efter köttet utan efter Anden (vers 4). Lägga märke till att Paulus inte skriver att lagens krav skulle uppfyllas *av* oss utan *i* oss. Lagens krav uppfylls i oss genom att lagen träder tillbaka som härskare och Kristus träder in med sin Ande. Lagens krav uppfylls ju inte genom lagrättfärdighet utan bara genom ett nytt liv. Nytt liv kan visserligen lagen kräva men aldrig ge. Den ende som kan ge oss nytt liv är den helige Ande som genom evangeliet i Ord och sakrament föder på nytt (se Gal 2:19-20; 3:2-5).

Paulus undervisar i Rom 8 om det nya livet som består i frihet från synden och döden (vers 2). Den nya människan låter sig inte ledas av den onda naturen eller köttet utan av Anden (vers 4). Innan vi kom i

gemenskap med Kristus lät vi oss ledas av köttet. Men nu är det Anden som leder oss.

I vers 5-11 går Paulus vidare och ger mer undervisning om detta nya liv. Han säger i vers 5: *De som lever efter köttet tänker på det som hör till köttet, men de som lever efter Anden tänker på det som hör till Anden.*

Låt mig först säga något om "Anden" och "anden". I båda fallen är det en översättning av det grekiska ordet *pneuma*, och som bekant finns det ingen skillnad på stora och små bokstäver i grekiskan. Därför måste sammanhanget där ordet står alltid avgöra om vi ska översätta med "Anden" eller "anden". Med "Anden" menar vi självklart den helige Ande, den tredje personen i Treenigheten. Med "anden" kan vi tänka på både hjärtat och sinnet.

Likväl är de två betydelseerna – Anden och anden – nära förbundna med varandra när de brukas om kristna. För hos de kristna är alltid anden detsamma som det nya hjärtat eller sinnet som de har fått, deras nya andliga natur.

Men det kan aldrig vara något andligt liv utan att den helige Ande har skapat det. Därför skulle det inte vara ett stort fel att ha översättningen Anden eller anden på många ställen. Likväl är det en tumregel som kan vara god att följa: Om det föreligger en kontrast mellan "köttet" (den gamla människans syndiga natur) och "anden", är det mest sannolikt att Paulus med "anden" menar det nya, andliga livet, den nya människan i en kristen. Då kan vi skriva "anden" med litet "a". Men det är bara Anden med stort A som kan skapa andligt liv (1 Kor 2:14; 2:9-10). Resultatet av detta blir Andens frukter i den troendes liv (Gal 5:22-23).

Här kontrasterar Paulus det nya livet i Anden mot livet i köttet. Han visar att det vi gör i livet bestäms av vad vi är. Vår natur bestämmer vår vandring genom livet. "De som lever efter köttet" har bara intresse för det som hör till köttet. De söker sig själva och inte Gud. Det gäller allt de gör genom vad de är. Också när de visar en yttre rättfärdighet och fromhet är det egentligen sig själva och sitt eget kött som de är upptagna av.

Också en kristen lever "i köttet". Han har alltså sin mänskliga natur. Men det är likväl en väsentlig skillnad mellan en kristen och en icke-kristen. Paulus skriver i Gal 2:20: "Nu lever inte längre jag, utan Kristus lever i mig. Och det liv jag nu lever i min kropp, det lever jag i tron på Guds Son som har älskat mig och utgett sig för mig."

Köttets sinne är död, men Andens sinne är liv och frid (vers 6). Här förklarar Paulus vad som blir resultatet av de olika sätten att leva på. Ett liv i köttet leder till död. Ett liv i Anden leder till liv och frid.

Att livet i köttet leder till död är egentligen en paradox. För köttets avsikt är liv och livsutlevelse. Men resultatet blir det motsatta, nämligen död, först andlig död och sedan evig död. Det Anden vill däremot leder till liv och frid. Den frid som Anden ger är ”frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus” (5:1).

Köttets sinne är fiendskap mot Gud. Det underordnar sig inte Guds lag och kan det inte heller. De som lever i köttet kan inte behaga Gud (vers 7-8). Paulus understryker vad som är orsaken till att livet i köttet inte är gott nog för Gud. Han fastslår som ett ofrånkomligt faktum att köttet inte underordnar sig Guds lag. Det är som han skrev i kap 3: ”Ingen finns som gör det goda, inte en enda” (3:12). Samtidigt slår han fast vad som är orsaken till att köttet inte underordnar sig Guds lag, nämligen: det ”kan det inte heller”. Det är omöjligt för köttet att följa Guds lag. Ingen människa kan av naturen lyda Guds bud, för ”alla är fördärvade” (3:12). Det är något grundläggande galet med köttet som gör att alla ”som lever i köttet”, dvs alla som inte är i Kristus Jesus, inte kan behaga Gud vad de än gör.

Paulus säger att det som köttet vill är ”fiendskap mot Gud”. I Kol 1:21 skriver han: ”Också ni var en gång främmande och fiendliga till sinnet genom era onda gärningar.” Och Jakob skriver: ”Ni otrogna, vet ni inte att vänskap med världen är fiendskap mot Gud? Den som vill vara vän med världen blir fiende till Gud” (Jak 4:4). Det är alltså omöjligt att leva efter köttet och följa köttets lustar och begär, och samtidigt vara vän med Gud. Den som lever i köttet är inte vän med Gud utan hans fiende.

I vers 9 nämner Paulus det avgörande kännetecknet på om vi lever i köttet eller i Anden: *Ni däremot lever inte i köttet utan i Anden, eftersom Guds Ande bor i er. Den som inte har Kristi Ande tillhör inte honom*. Kännetecknet på om vi lever i köttet eller lever det nya livet är om Anden tagit sin boning i oss. Utan Anden finns det inget nytt liv, för den helige Ande är livgivaren. Han skapar nytt, andligt liv genom evangeliet om Jesus Kristus.

När Paulus skriver om de kristna att de inte lever i köttet, betyder inte det att de inte har en syndig natur som kan leda dem till synd. I kap 7 beskrev Paulus hur den syndiga naturen alltjämt var aktiv i honom. Den kämpade mot hans andliga natur och tog den till fånga (7:23).

Men samtidigt tog han skarpt avstånd från sin syndiga natur. Han sa att denna onda natur ledde honom till att göra ting som han inte ville göra, ja, som han avskydde (7:15-20). I Gal 5:24 och Rom 6:6 skriver han att de troende föraktar den syndiga naturen som en ond skapelse och att de har korsfäst den. Problemet är bara, som Luther sa, att när du dränker den syndiga naturen upptäcker du att den skurken alltjämt kan simma. Eftersom också en kristen alltjämt har kvar den gamla naturen, förmanar Paulus de kristna att ”lägga bort den gamla människan”, dvs hela tiden strida mot den och inte låta den få överhanden i livet (se Ef 4:22 och Kol 3:9).

Som en liten parentes kan nämnas att Rom 8:9 bevisar sanningen i den nicenska trosbekännelsen, där vi bekänner att den helige Ande ”utgår av Fadern och Sonen”. För Anden som bor i de troende är enligt Paulus både Guds Ande och Kristi Ande.

I vers 10-11 förkunnar Paulus det härliga hoppet om kroppens uppståndelse som alla kristna äger. Det slutliga resultatet av livet i Anden är liv. *Om Kristus bor i er är visserligen kroppen död på grund av synden, men Anden är liv på grund av rättfärdigheten* (vers 10). Även om Kristus bor i oss ska vår kropp likväl dö, eftersom den redan är död på grund av synden. Med det menas att våra kroppar är förgängliga även om vi har kommit till tro på Jesus. Men vårt liv här på jorden är bara en övergångstid för oss. Vi har en kropp som är under förgängelsen, men vi har ändå evigt liv här och nu (Joh 3:36).

Orsaken till att vår andliga natur har liv är ”rättfärdigheten”. Som vi har sett är uttrycket ”rättfärdighet” ett huvudord i Romarbrevet. Paulus brukar det först och främst om den rättfärdighet som Gud skänker genom tron på Jesus Kristus (3:22). Det är den rättfärdighet som vi får ”som en gåva, av hans nåd” (3:24) genom att Kristus har uppfyllt all rättfärdighet för oss med sitt liv (Kristi aktiva lydnad) och med sitt lidande och sin död (Kristi passiva lydnad). Den som tror på Kristi ställföreträdande gärning är andligt levande. Kristus bor i honom. Han har liv ”på grund av rättfärdigheten”, Kristi rättfärdighet.

Paulus fortsätter att undervisa om uppståndelsen och livet. Han säger: *Och om Anden från honom som uppväckte Jesus från de döda bor i er, då ska han som uppväckte Kristus från de döda också göra era dödliga kroppar levande genom sin Ande som bor i er* (vers 11).

Här på jorden lever vi i en dödlig och förgänglig kropp även om vi har andligt liv, eftersom vi är i Kristus och hans Ande bor i oss. Men

denna dödliga kropp ska en gång göras levande genom samme Ande. Beviset för detta är Jesu uppståndelse. Det vi framför allt bygger vårt hopp om kroppens uppståndelse på är Kristus och hans uppståndelse. I det stora uppståndelsekapitlet i Bibeln, 1 Kor 15, undervisar Paulus grundligt om detta. Läs t ex 1 Kor 15:20-23. Och hans skriver vidare: ”Så är det också med de dödas uppståndelse. Det som blir sått förgängligt uppstår oförgängligt.” Den dödliga kroppen ska läggas i graven och ruttna, men den ska stå upp till liv och oförgänglighet. ”Det som blir sått i ringhet uppstår i härlighet” (1 Kor 15:43).

Livet i Anden – 8:12-17

I 8:12 inleder Paulus som så ofta ett nytt avsnitt med ”alltså”: *Vi har alltså skyldigheter, bröder, men inte mot vår köttsliga natur så att vi ska leva efter köttet.* ”Alltså” anger en slutsats. Detta är den slutsats som Paulus drar av det han har sagt tidigare. I vers 6 sa han: ”Köttets sinne är död”, och redan i vers 2: ”Livets Andes lag har i Kristus Jesus gjort mig fri från syndens och dödens lag.” Därför har vi inga skyldigheter mot vår köttsliga natur. Men hela vårt liv och vår tjänst är beroende av Anden.

I vers 13a berättar Paulus vad som blir följden av ett liv efter köttet: *Om ni lever efter köttet kommer ni att dö.* Döden är en ofrånkomlig konsekvens om vi lever efter vår onda natur. ”Den som sår i sitt kött får av köttet skörda undergång” (Gal 6:8a).

Men lika säkert som att den som lever efter köttet måste dö, lika säkert är det att den som lever efter Anden ska leva: *Men om ni genom Anden dödar kroppens gärningar kommer ni att leva* (vers 13b). ”Den som sår i Anden får av Anden skörda evigt liv” (Gal 6:8b).

Det är ett faktum att så länge en kristen lever i denna kropp pågår det en strid inom honom mellan köttet och Anden (Gal 5:17). Det har Paulus utförligt skrivit om i Rom 7. Köttet, den gamla naturen, har lust till synden så länge vi lever. Oberoende av hur gamla vi blir som kristna har vår gamla natur alltid lust till synden. Vi kan inte heller neka köttet att ha lust till synden, för det ligger i den gamla naturens väsen. Den är och förblir fördärvad. Vi kan inte förbättra den.

Vad menar då Paulus när han säger att vi ska ”döda kroppens gärningar”? Vi kan inte neka köttet att ha lust till synden, men vi kan vägra att lyda köttet. Den onda naturen ska inte vara vår herre. ”Därför ska ni lämna ert gamla liv och lägga bort den gamla människan som går under, bedragen av sina begär” (Ef 4:22; läs också Kol 3:5-8).

Av egen kraft kan vi inte stå emot vår onda natur, men genom Guds Andes kraft kan vi det. Och när vi gör det, ”dödar” vi kroppens gärningar genom Anden. Vi nekar kroppen att bruka lemmarna i syndens tjänst och gör det därmed omöjligt för den onda naturen att omsätta sin onda lust till syndiga gärningar.

Paulus vet att detta är något som en kristen inte kan göra av egen kraft. Därför fortsätter han med att förklara vad det är som kännetecknar en kristen: *Alla som drivs av Guds Ande är Guds barn* (vers 14). Kännetecknet på en kristen är att han drivs av Anden. Anden driver en kristen till att leva efter Guds vilja och ger honom kraft till att inte leva efter köttet.

Den som drivs av Guds Ande är fri. Paulus skriver om alla dem som har fått Guds Ande: *Ni har inte fått slaveriets ande så att ni på nytt måste leva i fruktan. Nej, ni har fått barnskapets Ande, och i honom ropar vi: ”Abba! Far!”* (vers 15). Att drivas av Guds Ande är motsatsen till att drivas av lagen (se 6:14). Lagen skapar slaveri. Under lagen lyder man av fruktan. Man är rädd för att den som gett oss lagen ska straffa oss. Slaveriets ande består i rädsla och fruktan, kännetecknet på en träls tillstånd. Så är det inte med en kristen. Han är inte slav utan barn. Som barn har han ett helt annat förhållande till Gud. Han har en frimodig förtröstan på Gud som gör att han kan kalla Gud sin Far och lägga fram allt för honom i bön.

”Abba, Far!” är samma bön som Jesus själv bad i Getsemane (Mark 14:36). Den bönen kan alla kristna be, för de är Guds barn och Gud är deras gode och nådige Far. De är Guds barn, för Kristus har friköpt dem från slaveriet (Gal 4:4-5). ”Eftersom ni är barn har Gud sänt i våra hjärtan sin Sons Ande, som ropar: Abba! Far!” (Gal 4:6).

Den helige Ande gör oss till Guds barn och lär oss att be till Gud på samma förtroliga sätt som Guds egen Son gjorde det. Anden i oss inpräntar att vi är Guds barn: *Anden själv vittnar med vår ande att vi är Guds barn* (vers 16). Det är alltså tal om ett dubbelt vittnesbörd. Anden vittnar, och han vittnar tillsammans med vår egen ande. Anden vittnar om att vi är Guds barn genom Guds ord (1 Joh 5:9-13; Ef 1:13). Detta orubbliga vittnesbörd som Ordet ger styrker oss i tron och gör att vi kan vara fullt vissa om att vi är Guds barn. På så vis vittnar Anden tillsammans med vår ande.

Med barnskapet följer arvsrätt: *Och är vi barn så är vi också arvingar, Guds arvingar och Kristi medarvingar ...* (vers 17a). Kristus är arvinge

på ett helt särskilt sätt. Han har gått före oss in till "arvet", dvs det eviga livet hos Gud, livet i härligheten. Men vi ska komma efter för att dela arvet med honom (se 8:29). Vi ska vara hans medarvingar.

En kristen får dela allt med Kristus, också lidandet: ... *lika visst som vi lider med honom för att också förbärligas med honom* (vers 17b). Lägg märke till de tre "med" i denna vers: Vi är *medarvingar*, vi lider *med* honom, och vi ska få del av härligheten tillsammans *med* honom. Alla tre delarna hör i hop: att vara *medarvinge* med Kristus innebär att vi får lida *med* honom, men det innebär också att vi ska få del av härligheten tillsammans *med* honom.

Kristus måste lida innan han gick in i härligheten. Det måste en kristen också (se Luk 9:23; Apg 14:22). Men en kristens lidande är egentligen inte något negativt. Paulus säger t o m att "vi gläder oss också mitt i lidanden, för vi vet att lidandet ger tålamod" (Rom 5:3). Bibelns ord om att vi måste gå in i Guds rike genom lidande och nöd är till tröst för oss. För det är ett vittnesbörd om att vi tillhör Kristus. Aposteln Petrus skriver: "Mina älskade, var inte förvånade över den eld som ni måste gå igenom för att prövas, som om det var något oväntat som hände er. Nej, gläd er ju mer ni delar Kristi lidanden. Då ska ni också jubla och vara glada när han uppenbarar sig i sin härlighet" (1 Petr 4:12-13).

Rom 8:14-17 ger oss tre kännetecken på Guds barn: 1) De drivs av Guds Ande. 2) De ber i full tillit till honom som är deras himmelske Far, eftersom de är hans barn. 3) De lider tillsammans med Kristus. Sådant är livet i Anden, det kristna livet.

(forts.)

När man anklagar Gud för det onda i världen

av Tor Jakob Welde¹

Troende i alla tider har kämpat med frågan om allt lidande i världen. Vi hör dagligen om krig och terror, jordbävningar och andra katastrofer. Hur kan Gud tillåta dessa hemska och tragiska ting att drabba människor? Han tillåter det ju, fast han är allsmäktig. Men att anklaga Gud för det onda är verkligen otro. En kristen bör aldrig anklaga Gud. Det är viktigt att skilja mellan två olika sätt att ställa frågor till Gud: det *syndiga* sättet, när man ifrågasätter Gud utifrån arrogans och ren otro – och det sätt troende som Job och David frågande ropar till Gud vid svåra prövningar: ”Varför, Herre? Hur länge? Ska du glömma mig för alltid?” Deras oroande frågor uppstod utifrån tro, inte otro. De kände Herren som den som är god, rättvis, barmhärtig och kärleksfull. Därför frågade de: ”Varför, Herre?”

Det finns inget nytt under solen, men det kan tyckas som att det nu i vår tid förekommer mer av *syndiga* anklagelser mot Gud än någon gång tidigare. Många anklagar Bibelns Gud för att vara grym och fruktansvärd. Man menar att det är Guds fel att det finns ondska i världen, när i stället vi som syndiga varelser borde inse att felet är *vårt*. Andra säger: ”Avskaffa religionen, gör er av med tanken på en Gud, så skulle världen bli en mera fridfull och lycklig plats.”

En stor mental förändring ägde rum för ungefär 300 år sedan i och med den s k Upplysningen. Den tyske filosofen Gottfried W. Leibniz, som levde på den tiden, skrev en berömd bok som han kallade *Essais de Théodicée*. Ordet *théodicée* betyder ”Guds rättfärdighet”. Medan den lutherska reformationen hade frågan om människans rättfärdighet i

1 Ursprungligen presenterat som en kommentar (”respons”) till pastor Michael Müllers föredrag vid KELK-mötet i Alvesta, Sverige, juni 2015: *How do we respond to those who blame evil on God?* här reviderat till en fristående artikel. Översatt från engelska till svenska av red.

centrum – ”hur kan jag, en syndig människa, stå rättfärdig inför en rättfärdig Gud?” – tänkte den moderna Upplysningen i stället på *Guds* rättfärdighet. Leibniz ville i sin bok försvara Gud mot anklagelser från de visa som omkring 1700 blivit så otroligt kloka och upphöjde sina egna tankar över allting. Hermann Sasse skriver: ”Vid reformationen stod människan till svars inför Guds domarsäte. Nu i Théodicéens tidsålder har människan satt sig i domarsätet och placerat Gud på den anklagades bänk: Hur kan Gud som är helt fullkomlig tillåta både lidande och ondska i världen? Finns det en Gud? Kan jag tro på en Gud som tillåter, enligt mina tankar, vad en kärleksfull Gud inte skulle tillåta, sjukdom och död, pest och hungersnöd, krig och blodsutjutelse?!²”

Lag och Evangelium behövs

”Vi är alla tiggare, det är sant”, sa Martin Luther. Men den modernt ”upplysta” människan sitter i stället på höga hästar och säger att människan är fri och god, och hennes förnuft har förmåga att utforska världens och människans alla mysterier. Så lita på ditt förnuft, tro på dig själv! När *förnuftet* tillåts vara domare i andliga ting, försvinner mer och mer insikten att ”jag är en syndig tiggare”. Om och mot detta skriver Luther: ”Arvsynden är ett så djupt ont fördärv i människans natur, att vi inte kan fatta det med förståndet utan måste tro det på grund av Skriftens uppenbarelse” (Schmalkaldiska artiklarna, III.1, 3).

Mycken kristen apologetik i vår tid tycks främst ägna sig åt filosofiska argument, logik och förnuft. Men människor som frestas att anklaga Gud för det onda i världen behöver framför allt höra Lag och Evangelium. Guds ord säger oss att roten till allt lidande och all ondska är synden. Vi – inte Gud – är skyldiga till synd. Vi – inte Gud – ska anklagas. Gud är helig och rättvis. Att hävda att han är orättvis och ond är en lögn från djävulen. Människor som anklagar och riktar beskyllningar mot Gud behöver någon som förklarar för dem att de syndar när de gör detta. ”Låt det stå fast att Gud är sann och varje människa en lögnare” (Rom 3:4). Lagen är nödvändig ”för att varje mun ska tystas och hela världen stå skyldig inför Gud” (Rom 3:19). Guds lag visar oss vår synd och förbereder oss för evangeliet. Och bara evangeliet, ingenting annat, kan övertyga oss om att Gud verkligen är god och rättfärdig, barmhärtig

2 Hermann Sasse i *Witness. Erlangen sermons and essays for the church* (Magdeburg Press, Saginaw 2013), s. 292.

och kärleksfull. Därför ska vi lita på den helige Andes gudomliga kraft. Bara *han* kan övertyga människor om att ”Gud är kärlek” (1 Joh 4:8). Det gör han genom evangeliet, ordet om korset som är dårskap för människans fallna förnuft.

Evangeliet för oss bort från frågor som ”Var var Gud? Varför hjälpte han inte? Varför lät han detta ske? Varför hindrade han inte dessa förskräckliga saker?” Efter att lagen har nått vårt hjärta kan våra ögon öppnas för det underbara och överraskande evangeliets budskap. Vi glömmer att anklaga och beskylla Gud för det onda i världen. Evangeliet är så chockerande och goda nyheter, något som aldrig kunde tänkas ut i människans sinne och förnuft: att Gud la all synd och skuld på sin egen älskade och syndfrie Son, att Jesus tog på sig skulden för alla våra synder, varje ond tanke, ord och gärning. Det var våra sjukdomar han bar, våra lidanden som han led. I vårt ställe led han, av kärlek till oss. Vi kan säga att Kristi kors är centralpunkten för allt mänskligt lidande. Korset är lösningen och svaret på alla våra problem, segern över ondskans alla makter.

Pastor Michael Müller från Hartenstein i Tyskland skriver i sin uppsats: ”Ingen bör säga något om Gud innan han har begrundat Jesu smärta och lidande på korset, och orsaken till varför allt detta hände.” ”Varför, Herre?” säger det plågade hjärtat. Samma sak sa Jesus på korset: Min Gud, min Gud, *varför?* Varför har du övergett mig? Jesus blev övergiven i stället för oss pga våra synder. Ingen har någonsin lidit så mycket som han gjorde.

Gud styr världen

Gud är den allsmäktige som i begynnelsen skapade en underbar och fel-fri värld. Ondska kom in i världen genom Satan som frestade de första människorna till synd. Skaparen hindrade inte Adam och Eva från att använda sin gudagivna fria vilja på ett felaktigt sätt. Det är inte lätt att förstå förhållandet mellan Guds styrelse av sin skapelse och det onda som händer. Men av det som framgår av Skriften har lutherska dogmatiker gjort en fyrfaldig distinktion när det gäller Guds handhavande av det onda: tillåtande (*permissio*), hindrande (*impeditio*), styrande (*directio*) och begränsande (*determinatio*).

1. Gud *tillåter* att onda ting händer i den här världen. Men det betyder inte att han godkänner det onda eller att han inte bryr sig. I själva verket

hatar Gud ondska och förbrytare. David skriver: ”Du är inte en Gud som älskar ondska, den som är ond får inte bo hos dig. De övermodiga består inte inför dina ögon, du hatar alla förbrytare” (Ps 5:5-6).

2. Helt klart *hindrar* Gud mycket elände och ont som människor planerar att göra. Moabs kung Balak ville att Bileam skulle förbanna det utvalda folket Israel. Men Gud hindrade det och i stället måste Bileam proklamera en av de största messianska profetiorna i Gamla testamentet (4 Mos 22-24).

3. Gud *styr* mänskligt handlande på det sätt han vill. Det som människor planerat i ont syfte vänder Gud ibland till något gott. Josef tröstade sina bröder när de fruktade att han skulle hämnas för att de sålt honom som slav: ”Ni tänkte ont mot mig, men Gud har tänkt det till godo genom det som nu har skett för att bevara många människors liv” (1 Mos 50:20).

4. Gud *begränsar* de skador som fallna varelser ständigt försöker åstadkomma. T o m Satan är helt bunden inom de gränser som den Allsmäktige har satt för honom, som vi ser av Jobs bok: ”Nåväl, allt han äger är i din hand. Men du får inte räcka ut din hand mot honom själv.” ”Nåväl, han är i din hand. Men du måste skona hans liv” (Job 1:12; 2:6).³

Vi ser alltså från Skriften att Gud ibland *tillåter* att det onda sker, vid andra tillfällen att han *hindrar* det onda att ske. Hans vägar är gåtfulla för oss, vi kan inte alltid förstå dem. Bibeln besvarar inte alla frågor som människor ställer om förhållandet mellan Gud och det onda i världen. Men hur viktigt är det inte att vi håller oss till det som Gud har sagt och inte till det som vi tänker, det som tycks förnuftigt för oss. Tro innebär ”att tro utan att se”. ”Besvärande frågor kommer inte att helt försvinna, inte ens för dem som tror evangeliet. Och det är inte fel att ställa frågan: Varför, Herre? Många troende i Bibeln gjorde det. Men vi måste nöja oss med de svar som Gud ger oss i den heliga Skrift.”⁴ Ett gott råd från pastor Müller är: ”I våra samtal med andra kan det vara en hjälp att vi öppet medger att vi kämpar med samma frågor som de har. Vi bör inte ge dem det felaktiga intrycket att vi vet allt – att vi har alla svar.”

3 *Ibid.*, citerat från Adolf Hoenecke, *Evangelical Lutheran Dogmatics*, Milwaukee 2009, Vol II, s. 261-263.

4 *Ibid.*

Ett annat gott råd är att läsa och också rekommendera andra att läsa och hämta lärdom från Davids psalm 131: ”HERRE, mitt hjärta är inte högmodigt, mina ögon är inte stolta. Jag ägnar mig inte åt stora ting, åt sådant som är för svårt för mig. Nej, jag har lugnat och stillat min själ som ett avvant barn hos sin mor. Som ett avvant barn är min själ i mig. Israel, hoppas på HERREN, från nu och till evig tid!”

Folkbibeln 2015

Nu föreligger hela Folkbibeln i reviderad form. Också GT har reviderats och försetts med utförliga noter. Texterna i både NT och GT har nu ett bättre flyt genom en uppdaterad ordföljd och ett modernare ordförråd. Uppslagsdelen längst bak har utökats. Storformats- och mellanformatsbiblarna innehåller nu 1952 sidor (96 sidor mer än Folkbibeln 98).

Stor- och mellanformat finns nu att köpa (kom från tryckeriet den 20 september). Slimline beräknas komma nov/dec 2015.

Storformat 155x232 mm, textstorlek 10,5 punkter

Art.nr 1400	Äkta skinn svart	ca-pris 985:- F-pris 697:-
Art.nr 1401	Konstskinn svart	ca-pris 719:- F-pris 508:-
Art.nr 1402	Konstskinn röd	ca-pris 719:- F-pris 508:-
Art.nr 1403	Hård pärm röd	ca-pris 469:- F-pris 332:-

Mellanformat 133x200 mm, textstorlek 9 punkter

Art.nr 1404	Konstskinn svart	ca-pris 529:- F-pris 374:-
Art.nr 1405	Konstskinn röd	ca-pris 529:- F-pris 374:-
Art.nr 1409	Hård pärm röd	ca-pris 295:- F-pris 208:-
Art.nr 1410	Hård pärm Konfirmandbibel	ca-pris 219:- F-pris 155:-

(25 ex 142:-, 50 ex 138:-, 100 ex 133:-)

Kan beställas från info@xpmedia.org eller från Biblicums bokförlag.

Utblick över samtiden

Tidigt fynd av hebreisk text

En 3000 år gammal krukskärva som grävdes fram år 2008 vid Khirbet Qeiyafa cirka 29 km väster om Jerusalem är av stort intresse. Den innehåller nämligen en text, skriven med bläck på det språk som är språket för Gamla testamentets grundtext. Många har hävdad att bibelhebreiskan inte användes redan vid den tid när GTs profeter sägs ha skrivit sina böcker och att därför Bibelns författaruppgifter inte kan vara sanna. Men nu har vi arkeologiska bevis för att bibelhebreiskan användes inte bara i tal utan också i skrift redan 1000 år före vår tideräkning.

Professor Gershon Galil från universitetet i Haifa, som översatt den hebreiska texten på krukskärvan, skriver bl a om språket:

Den använder verb som var karakteristiska för hebreiskan, t ex *asah* ("gjorde") och *avad* ("arbetade"), som sällan förekom i andra regionala språk. Vissa ord som uppträder i texten, t ex *almanah* ("änka"), är specifika för hebreiskan och skrivs annorlunda i andra lokala språk. Innehållet självt var också obekant för samtliga kulturer i regionen med undantag för det hebreiska samhället (*Most ancient Hebrew biblical inscription deciphered*. University of Haifa press release, January 10, 2010).

Allting flyter i Svenska kyrkan

I SvD den 23/8 2015 återfinns en "Kolumn" skriven av Maria Ludvigsson. Den är föranledd av en debattartikel i DN den 19/8, skriven av fem präster från Stockholms domkyrkoförsamling med domprost Hans Ulfvebrand i spetsen. Maria Ludvigssons kolumn bär rubriken "Allting flyter i Svenska kyrkan" och är så avslöjande och bra skriven att vi återger den här i sin helhet:

Steget är naturligtvis inte så långt som man skulle kunna tro, när Svenska kyrkan i en fri tolkning av ekumenik landar i att hon (kyrkan) inte håller något för sant utom relativismen. Har man förklarat sig skeptisk till den

egna lärans själva grund, att Kristus är en sannare profet än någon annan, är det inget märkligt med att jämställa den egna trosuppfattningen med vilken annan tro som helst. **I en debattartikel** i DN i veckan (19/8) – ett populärt forum för politiska utspel – stakade fem domkyrkopräster ut Svenska kyrkans senaste irrväg.

Med utgångspunkt i en vantolkning av Nathan Söderbloms ekumeniska ideal där kristna samfund och kyrkor möttes som trosfränder, försöker man sig på en krystad uppdatering av hans arv och gör ekumeniken till en världsreligion. Alla som tror hör dit, oavsett på vad eller hur de tror.

”Är alla religioner lika sanna eller äger vi kristna Sanningen?” (Det enda rimliga svaret för kristna präster borde logiskt vara ja till det senare.)

I stället för att vara en kristen kyrka aspirerar man på något förment finare, ett slags folkets hus för diverse religiösa och andliga yttringar. Ingen har rätt, ingen har fel och allt flyter. Besviken blir den sökare som vänder sig till kyrkan för att få ett svar om vad sanning är – det beror nämligen på.

Även syftet med kyrkans senaste utspel är något oklart, men det påminner plågsamt starkt om en pubertal önskan att vara populär i den postmoderna eran där allt och inget är sant. Bara valet av kanal för att förmedla sitt kyrkliga budskap, skvallrar i sig om denna fåfänga önskan.

Svenska kyrkan verkar sedan länge lida av en gåtfull åkomma som medför ambivalens inför den egna existensen. Varför finns kyrkan och vad var det man skulle svara på människors frågor om mening och vägval? **Den som tvivlar** på sin egen tro och uppgift kommer finna det svårt att förhålla sig till dem som har en starkare inre kärna och som håller fast vid den. I stället blir det enklare att, som Svenska kyrkan nu tenderar att göra, likställa respekt för andras tro med förnekelse av den egna.

Som om andra religioners anhängare vore grunda nog att bli förolämpade av ett kristet förhållningssätt.

Det finns också ett drag i kyrkans räddhågsna förhållningssätt till andra religioner som påminner om svensk samhällsdebatts skärrade och splittrade attityd mot fundamentalism.

Rädslan för att ens avsky mot radikalism ska förväxlas med förakt för olikhet gör att kritiken dämpas och i stället blir trevande ängslig.

När kyrkan bjuder in andra religioner att använda kyrkorummet som bönerum är det att ställa det man själv tror på åt sidan av rädsla för att den egna tron ska stöta dem som har en annan.

Frågan blir hur den kristna kyrkan ska kunna hävda sitt existensberättigande om hon i akt och mening att inte stöta dem som följer andra profeter

slutar vara kristen? Att förneka sin egen tro är inte detsamma som att visa respekt för andras.

”Ärkebiskop Antje Jackelén rekommenderade på torsdagen de fem prästernas debattartikel på sin Facebook-sida”, meddelar *Världen idag* den 27/8 i en artikel som bär rubriken ”Många frågor kring prästers gudssyn”. Agne Nordlander, tidigare rektor för Johanneslunds teologiska högskola, kan inte alls instämma i ärkebiskopens rekommendation, framgår av samma artikel i *Världen idag*:

Jag delar inte alls den teologiska grundsynen. Jesus hävdade exklusivt att han är den enda vägen till Gud och man kan inte göra sig av med Nya testamentets lära om Jesus Kristus, och göra honom till bara en i raden av gudsuppenbarare, säger han till *Världen idag*.

I debattartikeln varnar de fem prästerna för en tro på ”absoluta sanningar”. Men det går inte att vara kristen utan att tro på absoluta sanningar, menar Agne Nordlander, samtidigt som han menar att det inte utesluter samtal med andra.

Dinosaurier i Alaska

Gunnel Molén informerar i *Genesis* nr 1-2015 om dinosaurier i Alaska enligt nya fynd:

Att dinosaurier en gång i tiden levit i numera arktiska områden visar den ena forskningsrapporten efter den andra. Bland de senaste fynden är flera tusen fotavtryck på en brant bergvägg i Alaska. Avtrycken uppges vara mycket välbevarade. På några av dem finns till och med avtryck av huden bevarad. Enligt forskarna kommer de flesta från hadrosaurier, så kallade anknäbbsdinosaurier... Andra fossil från såväl djur- som växtriket, även i Antarktis, vittnar om ett helt annat klimat i dessa arktiska områden än det är idag.

Enligt skapelsetroende forskare rådde det ett jämnvarmt, lagom fuktigt och behagligt klimat över hela jorden fram till Noas flod. Därefter ändrades klimatet drastiskt genom de omvälvningar som en sådan världsvid övervämningskatastrof förde med sig.

Gunnel Molén skriver i samma nummer om **Fotavtryck bland diamanter**:

I en av världens stora diamantergruvor, Catoca-gruvan i Angola, har ett flertal fossila fotavtryck kommit i dagen... Fotavtrycken, som enligt forskarna kommer från dinosaurier, krokodiler och däggdjur, har hittats inom ett

relativt litet område... Det är intressant att tänka på hur vanligt det är att hitta olika slags fossil av både djur och växter vid gruvbrytning, vägbyggen mm. Ja, så snart man gräver i sedimentära bergarter runt hela jorden. Ibland hittar man hela fossila skogar i gruvor djupt ned i marken. Om alla dessa djur och växter dött en naturlig död, skulle de snabbt förmultnat eller på annat sätt försvunnit utan att lämna några spår till eftervärlden.

Att de djur som lämnat fotavtryck i Catoca-gruvan i Angola efter sig dött under katastrofala former är inte svårt att räkna ut. Likt alla andra djur och växter man finner så väl bevarade på så många platser runt jorden.

Ett kolossalt bevis för skapelsen och syndafloden

Björn Nissen, föreståndare för den kristna kursgården Trunnagården i Orsa, har skrivit en artikel i Genesis nr 1-2015 med ovanstående rubrik. Vi saxar följande:

Fossil efter en enormt stor dinosaurie har ganska nyligen upptäckts i södra Argentina. Dinosaurien var en växtätare och beräknas ha varit cirka 25 meter lång och vägt 65 ton. Vid skuldran var den lika hög som en tvåvåningsbyggnad. Tydligen var djuret inte ens färdigväxt när det dog, vilket visas av att skulderbladen inte är helt sammanväxta och att de benbildande cellerna ser unga ut (Lacovara, K.J. *et al.*, A Gigantic, exceptionally complete titanosaurian sauropod from southern Patagonia, Argentina, *Nature Scientific Reports* 4, September 2014). Djuret har fått namnet *Dreadnoughtus schrani*. - - -

Hur kunde en sådan enorm varelse bli så fullständigt bevarad? Här följer ett par förslag ur olika artiklar:

- Dinosaurien dog sedan marken som den stod på förvandlats till kvicksand efter en översvämning. Forskare föreslår detta efter att ha tittat på sedimentlagren på platsen.
- En annan artikel påstår att klippan i Patagonien ur vilken resterna av det unga djuret plockades fram tyder på att det dog i en katastrofisk översvämning.

Många kommer att tro att detta är ytterligare bevis för evolutionen, men tänk efter vad det egentligen är man funnit. En enormt stor och mäktig växtätare med gigantiska ben och kraftig svans hittas begravd i sedimentärt berg som uppkommit i samband med översvämning. Och djuret är förvånansvärt väl bevarat, vilket visar att det hela skett mycket snabbt.

Även om de populärvetenskapliga artiklarna presenterar alla fakta om *Dreadnoughtus* ur ett evolutionistiskt perspektiv, passar det man funnit perfekt in i Första Moseboks berättelse om direkt skapelse följt av en världsvid översvämning. I en sådan skulle mängder av mineralrika sediment ha bildats, vilka skulle ha begravt djur mycket snabbt och sedan hårdnat till sten. Till och med beskrivningen av djuret stämmer väl med den skildring som Gud ger av ett av sina "förstlingsverk" i Jobs bok:

Se Behemot, som jag skapat liksom dig.

Han lever av gräs som en ox.

Se kraften i hans höfter

och styrkan i hans bukmuskler.

Hans svans är styv som en ceder,

hans lärsenor är sammanvävda.

Hans benpipor är som kopparrör,

benen liknar järnstänger.

Han är förstlingen av Guds verk (Job 40:10-14, SFB 2015). - - -

Observerbara fakta motbevisar inte alls Bibeln utan tvärtom stämmer väl med den. Det är inte *observationerna* som evolutionisten och kreationisten är oense om, det är *tolkningen* av dessa observationer. *Dreadnoughtus* är inte något nytt bevis för evolutionen utan ett stöd för sanningen i Guds ord.

SE

Litteratur

DET ANDRA DIKET

Om kristna och lagiskhet (och några andra ämnen)

Anders Lindström, 2014,

www.timoteus-forlag.se, 2 uppl 2015, 274 sidor

Denna bok är både välskriven och lättläst. Det är sällan man får i sin hand en bok med så viktigt innehåll om biblisk kristendom! Lindström tar ställning i en lång rad ämnen utan att sväva på målet. Han är mycket tydlig med vad han anser vara bibliskt respektive obibliskt. För att gardera sig mot missförstånd redogör han kort för vad han *inte* är ute efter och *inte* kritiserar, innan han avmaskerar lagiskhet som i olika former lätt smyger sig in också i kristen fromhet. Det kan vara klokt.

Lagiskhet och synd är två stora diken utmed trons väg. Det är viktigt att undvika *båda* dessa diken, betonar Lindström. Lagiskhet i olika former kallar han för ”det andra diket”. Det är lätt att glömma bort den fara som lagiskhet innebär, betonar han. ”Striden står på två fronter” (s 10). Människan är efter syndafallet av naturen lagisk. Det är viktigt att komma ihåg. ”Jag kan inte säga att jag nu är fri från allt lagväsen. Vår lagiska natur är stark” (s 10)”. ”Den stora katastrofen i mänsklighetens historia är syndafallet... Man kan säga att människan i fallet både blev syndare och farisé, hon fick både en syndaidentitet och en lagisk prestationsidentitet inför Gud” (s 16).

”Synd och lagiskhet är två mycket destruktiva krafter inom människan, komna ur samma onda rot, som varje Guds barn behöver gå i närkamp med och skilja sig ifrån” (s 19). ”Vi behöver vara särskilt uppmärksamma på den lagiska smittan då den är svårare att upptäcka i och med att den kommer i fromma kläder” (s 20).

I ett särskilt kapitel definierar Lindström vad han menar med ”kristen lagiskhet”. Han skriver bl.a.: ”Särskild lagiskhet kommer till uttryck

vid rättfärdiggörelsen, när människan på olika sätt söker lägga något eget till Kristi nåd och återlösning. Allmän lagiskhet visar sig efter det att människan blivit rättfärdiggjord, inlemmad i Kristus och börjat vandra trons väg. Lagsinnet kommer då fram när den kristne, medan hon går denna väg, skärper till Guds Ord och gör det strängare än vad det är, dvs. hon gör kompletterande regler och människobud, som hon lägger ovanpå det skrivna Ordet” (s 15). ”Lagiskhet är inte samma sak som att i allt underordna sig Guds Ord, vilket en kristen är kallad att göra (Matt. 28:20)” (s 15).

För att bruka Guds lag rätt behöver vi ha klart för oss vilken uppgift lagen har. Lindström lyfter fram lagens tre uppgifter:

1. Lagens borgerliga eller politiska uppgift att vara en *tygel*, kallat ”lagens första bruk”.
2. Lagens egentliga och andliga uppgift är att vara en *spegel*, ”blotta vår djupaste synd och egenrättfärdighet och vår totala hjälplöshet samt oförmåga att frälsa oss själva” (s 34), kallat ”lagens andra bruk”. Detta är ”lagens viktigaste bruk” och ”banar väg för evangeliet”: ”Budskapet om syndernas förlåtelse kan jag inte förstå så länge jag inte förstått att jag är en förlorad syndare, som behöver Guds nåd och förlåtelse (Rom. 7:7, Gal. 3:10). – En spegel blottar, men kan inte tvätta ren. Det kan bara Kristus göra” (s 34).
3. Lagens tredje uppgift är att vara ”en *regel* för dem som äger det nya livet i Kristus”, kallat ”lagens tredje bruk”. Ordet ”regel” har valts för att rimma på tygel och spegel. Men en bättre benämning kunde vara, framhåller Lindström: ”Herrens maningar, uppmuntringar och påminnelser till dem som äger det nya livet i Jesus Kristus.” ”Alla förmaningar vi får i NT till goda gärningar härrör alltid ur förhållandet, att vi redan är Guds barn i Kristus och lever med nåden som grund, utkorade och älskade av Gud. Medan Guds lag hänvisar till Guds krav hänvisar förmaningen till Guds nåd, den kallar och uppmuntrar utifrån evangeliet. ’Jag förmanar er i Kristus’, säger Paulus. Genom att förmaningen binds till Kristus blir den något väsensskilt från en pålaga. Den förutsättningen behöver vi ha klar för oss så att de nytestamentliga förmaningarna inte uppfattas legalistiskt och de goda gärningarna får fel startpunkt. Ordet förmana på grekiskan, *parakaleo*, har en tydlig innebörd av uppmuntran” (s 35). Viktiga påpekanden!

Konkreta exempel på lagiskhet

Lindström ger många exempel på lagiskhet inom en rad kristna rörelser och sammanhang. Han tar bl.a. upp trosrörelsens teologi med ”dess obefintliga utrymme för andens fattigdom i undervisningen”. ”Det skulle vara intressant att någon gång få höra en pastor från trosrörelsen utlägga orden ur Matt. 5:3 där Jesus säger: *Saliga är de fattiga i anden, ty dem hör himmelriket till*” (s 42). Han har också ett kapitel som heter ”lagiskhet och karismatik” (s 44ff) där han citerar följande ur en karismatisk skrift om Andens dop: ”Om Du längtar efter att få Guds Ande i ditt liv, om du längtar efter strömmar av levande vatten, så måste du omvända dig, du måste uppleva en äkta förödmjukelse, du måste vara enkel i din tro, du måste visa kärlek och mista allt, du måste vara hungrig och törstig efter Guds Ande” (s 46). Många ”mästen” måste här uppfyllas!

Lindström skriver några sidor längre fram: ”Jag gav i början av avsnittet karismatiken mitt erkännande för dess öppenhet för Herrens ledning. Tyvärr paras inte alltid det med en dithörande rannsakan när ett profetiskt budskap slår fel. Under 1970- och 80-talen hörde jag ofta i karismatiska sammanhang budskap om att Gud snart skulle sända en väldig väckelse över Sverige. Kristna kunde även stå upp och profetera om väckelser över vissa städer som t.ex. Halmstad och Skellefteå. Inget av detta har uppfyllts. Man frågar sig: Drog ’profeterna’ någon gång någon slutsats av att uppenbarelserna aldrig slog in? Frågade man sig någon gång: ’Hörde jag rätt?’ Det står i 5 Mos. 18:22: *När profeten talar i Herrens namn och det han säger inte sker och inte går i uppfyllelse, då är detta något som Herren inte talat. I sin förmätenhet har profeten talat*” (s 49f).

Lindström ger också exempel på lagiskhet i Svenska kyrkan: ”I vissa av högmässans *avlösningarsord* kunde en lagisk betoning bli tydlig. I ett av alternativen för avlösning i den gamla handboken hette det: ’Är nu denna eder syndabekännelse uppriktig och begär ni alltså med botfärdiga hjärtan edra synders förlåtelse, så är ock i kraft av Guds ord och löfte fast och visst att Gud av nåd förlåter er alla era synder.’ Det är en lagisk formulering. Här villkoras Guds nåd på ett oriktigt sätt när den först görs beroende av ett visst djup av ånger hos människan: Att denna är tillräckligt stor för att förlåtelsen skall kunna gälla. Men syndainsikten hos en syndabekännare kan variera och behöver inte först nå ett bestämt djup för att nåden skall vara giltig. Det säkraste tecknet på en uppriktig bot är inte en absolut grad av förkrosselse utan en längtan att bli fri från synden. En avlösning i en gudstjänst bör därför alltid uttalas villkors-

löst. Människors känsla av ånger kan gå olika djupt, men det avgörande är att syndaren vill bli fri från sin synd och framför allt vänder sig mot Jesus, den store Syndaborttagaren” (s 77f).

”Synergism förekommer också tydligt i en hel del psalmer som ingick i 1819- och 1937-års psalmböcker (fler i 1819- än i 1937-års utgåva). Jag kan bara som exempel nämna den kända psalmen *Befall i Herrens händer* där en strof löd i dess gamla tappning: ’Gör väl, gör rätt i döden, det övriga gör Gud’ (1937-års psalmbok 298:5). I denna och i ett antal andra psalmer bryter de synergistiska och lagiska tankarna fram, där människan har ett medverkande ansvar i frälsningen” (s 79). Den ovan nämnda psalmen är skriven av ärkebiskop J. O. Wallin. ”Wallin var frimurare och även det (förutom neologin) kan ha påverkat honom. Frimureriet är till sin grund en moralisk/lagisk institution, där medlemmarna via sin goda vandel skall klättra genom olika grader, för att till sist nå toppen och den fullkomliga graden (i något slags tolvstegsprogram fast det här är fråga om elva grader). Problemet med frimureriet är bara att detta läggs under kristna premisser kombinerat med en hel del *synkretistiska* tankar (synkretism=religionsblandning) och *ockulta*. Idag är flera hundra präster i Sverige med i frimurarorden eller i någon av frimureriets tvillingorganisationer *Tempelriddare-*, *Odd Fellow-* eller *Svarta Örnorden*. Det är betänkligt” (s 80).

Lindström ger också exempel på lagiskhet och synergism inom gammalkyrkligheten (s 91ff). ”Utöver läran om nådens ordning har också gammalkyrklighetens undervisning om sabbaten och tredje budet ofta haft inslag av lagiska tankar. Även här passar den definition av lagiskhet väl in, som lyder: lagiskhet är att hålla fast vid ett gammaltestamentligt bud och begrepp sedan det i Kristus fått en fördjupning och ett nytt innehåll. Så har skett i mycken gammalkyrklig förkunnelse om tredje budet. Det är en främmande tanke i NT att söndagen skulle vara den nya sabbatsdagen. Det är inte så enkelt som att sabbaten bara flyttats över från lördag till söndag. Det är helt visst en god ordning att ha söndagen som en annorlunda dag, vilken man avsätter åt Gud, umgås med Ordet och ber. Det är välsignat och ger stadga åt det kristna livet” (s 97f). ”Att Kristus är vår sabbat innebär givetvis, som redan nämnts, att vi har nytta och mår väl av att skilja söndag från vardag. Vi behöver en annorlunda dag, som tillika är en vilodag. Söndagen är en annorlunda dag och kallas inte för inte ’Herrens dag’ därför att Jesus uppstod på en söndag” (s 100).

Lindström belyser lagiskhet också i frikyrklig teologi och fromhet, i den katolska kyrkan, i högkyrkligheten och även i viss mån i Luther-ska bekännelsekyrkor. Han gör många tänkvärda iakttagelser. Det gäller också när han kommer in på brännande ämnen som kyrkosyn, apostolisk succession, bibelkritikens konsekvenser, hedendom som kommer tillbaka på bred front, gayrörelsen (som ”kräver total tolerans från sin omgivning medan man, å andra sidan, är oerhört intolerant mot alla dem som inte delar homonormen”, s 138), feminism och aborter, kvinnliga präster mm. Lindström tar också upp ”Israelfrågan” på ett insiktsfullt sätt (s 149ff) och redogör även förtjänstfullt för Bibelns lära om utkorelsen (s 207ff).

Kvarstående i en avfallen kyrka

När det gäller kvarstående i en kyrka som likt Svenska kyrkan så grovt går emot Guds ord sparar inte Lindström på krutet. Han skriver bl.a.:

”Kvarståendet i Svenska kyrkan borde i själva verket vålla långt fler troende större bekymmer än vad det verkar göra. Om vi tänker på vad som hänt i folkkyrkan under de senaste femtio åren. Men trots införandet av ett kvinnligt prästämbete (med dithörande kvinnlig ärkebiskop), trots ett prästvigningsstopp för bekännelsetrogna prästkandidater, trots en förvanskad bibelöversättning och trots att Svenska kyrkan numera viger homosexuella par stannar ändå många av det troende kyrkfolket lojalt kvar i kyrkan... En kyrka som inför reformer av det slag jag nämnt är i grunden ’körd’ som kristen kyrka. Men genom att en stor del av kyrkfolket ändå stannar kvar, och vissa t.o.m. betygar att de aldrig tänker utträda, ger man biskoparna fribrev att utan betänkligheter fortsätta att driva sin liberalteologi” (s 105). ”Medlemskap är, hur man än vrider och vänder på saken, delaktighet. Är jag betalande medlem i en förening, stiftelse eller kyrka har jag också ett delansvar för deras verksamhet... Stannar man kvar i Svenska kyrkan stöder man med sin medlemsavgift de krafter och röster som förvanskar Guds Ord, vilka idag är i förkrossande majoritet i samfundet” (s 106). ”Jag vet av egen erfarenhet att det kostar på att bryta med en fäderneärvd kyrka. Gud känner de sina även om de är med i en kyrka som kraftigt avfallit från Guds Ord. Ändå vill jag eftertryckligt mana kristna syskon som är kvar i folkkyrkan att utträda” (s 109). ”Jag skulle önska att troende syskon, som är kvar i Svenska kyrkan, fick nåd att se vad Kristi kropp djupast är och kraft att lämna

folkkyrkan. Vi kan inte stå kvar i en avfallen kyrka av sentimentala skäl bara för att våra kristna förfäder en gång tillhörde den” (s 112).

Slutkläm

Som en slutkläm på min presentation av denna innehållsrika bok vill jag lyfta fram ytterligare ett citat:

Baalsaltaret har vi också sett resas i svensk kristenhet, som under lång tid stått neutral, kompromissat eller tigit i förhållande till antikristliga krafter som liberalteologi, evolutionism, materialism, feminism, homo- och abortväsande. Detta har lett till att församlingar sekulariserats, Gudsfolket avtrubbats, samhället avmoraliserats och mörkrets makter flyttat fram sina positioner, steg för steg (s 200).

SE

JESAJAS BOKRULLE

Kommentar till Jesajaboken

Seth Erlandsson

XP Media 2014, 318 sidor

Den som studerar teologi vid de statliga eller statligt godkända universiteten i Sverige får lära sig att Bibeln är en mänskligt tillkommen bok, där människors tankar om Gud kommer till uttryck. Den är inte Guds ord. De övernaturliga ingripandena av Gud, som möter oss i bibelordet, sägs vara påhittade eller myter, som avskalade den mytologiska dräkten kan bära på ett värdefullt andligt budskap – om de inte rakt av avfärdas som primitiva gudsföreställningar som vi idag, i vår förment andligt upplysta tid, bör ta avstånd från. De bibliska profetior, som förutsäger vad som – utifrån profetens perspektiv – ska ske i framtiden, säger man vara tillkomna i efterhand (s.k. *vaticinium ex eventu*) *under sken av att vara förutsägelse. Inte minst gäller detta Jesajas bok. Ingen bibelbok har blivit så sönderstyckad och misshandlad som denna.*

Jesajaboken på dess egna villkor

Därför är det värdefullt att en kommentar till Jesajas bok nu utkommit på svenska, där man får Jesajas bok förklarad utifrån denna bibelboks egna uppgifter. Seth Erlandsson, kommentarens författare, gör inte våld på Jesajas bok för att försöka förklara dess profetior på ett rimligt sätt ut-

ifrån inomvärldslika (ateistiska) förutsättningar, utan visar tvärtom hur enhetlig Jesajas bok är till sin komposition och sitt budskap, när man läser boken så som den själv vill bli läst och tar de historiska uppgifterna som ges på allvar (inte minst att boken är skriven av profeten Jesaja på 700-talet f.Kr., inte av en rad jesajor under flera hundra års tid).

Erlandsson visar att Jesajas bok blir begriplig endast genom en sådan läsning, medan bibelkritiken inte lyckats framlägga några säkra forskningsresultat – tvärtom. Det verkar som att varje bibelkritisk Jesajaforskare med självaktning framför egna hypoteser och källkritiska teorier. Ett uttalande från Roy Melugin, som Erlandsson citerar, är belysande: ”Det föreligger en ofattbar mängd fundamentalt olika tolkningar av Jesajaboken. Det finns faktiskt så många olika uppfattningar om Jesaja, att en person som är otränad i bibliska studier mycket väl kan undra om alla dessa är tolkningar av samma bok” (s 11). Mångfalden av bibelkritiska tolkningar för tankarna till de ryttare som släpps lösa över jorden i Upp. 9:16: ”Antalet män i dessa ryttarhäror var tjuugo tusen gånger tio tusen.” Med andra ord ett överväldigande stort antal – två hundra miljoner i denna villfarelsens armé! Sanningen har bara en form och skepnad, den utgör ett enhetligt helt. Falskheten däremot uppträder i oräkneliga former. Två motsatta påståenden kan inte båda samtidigt vara sanna, men två hundra miljoner olika påståenden kan alla samtidigt vara falska.

Kristus är Skriftens, också Jesajabokens, kärna och stjärna

Med enkelt, flytande språk och pedagogisk skicklighet leds läsaren, efter ett inledande kapitel om Jesajabokens bakgrund och bibelkritikens angrepp på boken, genom hela boken kapitel för kapitel. En alltigenom bibeltrogen tolkning görs, där även nytestamentliga bibelord tillåts komma till tals och belysa Jesajas ord. Så anförs t.ex. Rom. 10:16 som stöd för Jesajabokens enhet vad gäller författarfrågan, d.v.s. att inte någon annan än Jesaja skrivit också det som följer efter kap. 39 (s 14). Änglarnas ord vid Jesu födelse ”Ära vare Gud i höjden och frid på jorden” (Luk. 2:14) framställs som bekräftelsen på löftet om det nådes- eller fridsrike som skulle komma genom Frälsarens ankomst (Jes. 11:1, 6-7) och strafflidande (Jes. 53:5) (s 306f.). Att orden i Jes. 7:14 (om jungfruns son) och profetian i Jes. 53 (om Herrens lidande tjänare) – för att bara ta de allra mest kända profetiorna om Messias – syftar på Jesus Kristus är förstås en självklarhet i denna kommentar (s 50 resp. 237ff.). Kommentaren är rik på intressanta sakupplysningar och förklaringar av

grundtextens ordagranna betydelse. Samtidigt är den till andlig uppbyggelse. Eftersom Jesaja, ”Gamla testamentets evangelist”, rikligen förkunnar evangeliet, gör även denna kommentar detta. Som exempel kan anföras förklaringen av Jes. 35:8-10, där det står om den ”den heliga vägen” som ingen oren ska färdas på:

”Hur kan detta vara ett glädjebudskap för syndare? Alla är ju orena syndare, alla utom Messias. Många har studsat inför textens fortsättning som enligt grundtexten ordagrant lyder: *men den är till för dem* (v. 8b). Bibel 2000 utelämnar dessa ord som obegripliga, andra översätter dem inte ordagrant. Men dessa ord är inte alls obegripliga utan *det glada budskapets huvudpoäng: Vägen, dvs. Messias, är till för orena*. Alla som går den Vägen, dvs. tror på Messias och hans frälsningsgärning för dem, *räknas som rena*. De tillräknas Messias helighet och rättfärdighet. Därför kallas ’de som vandrar den Vägen’ (de troende) i Gamla testamentet för ’rättfärdiga’ och av Paulus i Nya testamentet för ’heliga’. Deras helighet har inte sin grund i egna gärningar eller i egen förmåga: *De som vandrar den Vägen ska inte gå vilse, även om de är dårar. Lejon ska inte finnas där, rovdjur ska inte komma dit. De ska inte finnas där* (v. 8c-9). Det är Vägen som gör att de inte går vilse, det är Vägen som håller rovdjuren på avstånd!” (s 125).

Att Bibel 2000 utelämnat v 8b visar hur svårt bibelkritiken har att förstå växlingen mellan lag och evangelium. Detta är också en av anledningarna till att bibelkritiska forskare fördelat olika textavsnitt på olika författare och förutsätter olika redaktionella ingrepp i efterhand (s 20). Man kan helt enkelt inte förstå att en och samma profet kan vara både doms- och frälsningsförkunnare. Men utifrån Bibelns centrum och huvudbudskap, Kristi försoningsdöd på korset, där såväl Guds dom som frälsning uppenbaras, blir Jesajas växlingar helt förklarliga. Dessa anges vara ett av Jesajabokens särskilda kännetecken (s 26).

Amillennialistisk kommentar

Inte bara bibelkritiken utan också kiliasmen eller millennialismen (föreställningen att ett kommande, yttre tusenårigt fridsrike ska framträda på jorden) tillbakavisas i denna kommentar, även om det sker på ett mer diskret sätt. Så förklaras t.ex. den yttersta tidens Sion, dit hedningar ska tillströmma (Jes. 2:2) och varifrån undervisning ska utgå (Jes. 2:3) vara Kristi kropp, kyrkan (s 36f.), och inte den fysiska klippan i Jerusalem

med ett återuppbyggt synligt tempel. Den idylliska tillvaro som beskrivs med ord om att ”vargar ska bo tillsammans med lamm” o.s.v. sägs beskriva den andliga frid som Messias kommer med (s 27, 58). Erlandsson skriver helt riktigt: ”Jesajas många bilder, hämtade från naturen och jordiska förhållanden, missuppfattas om man inte förstår att det är fråga om bilder för en andlig verklighet” (s 306). Inom teologin kallas det synsätt som Erlandsson, i likhet med klassisk lutherdom företräder, för amillennialism.

Tolkningen av Jes. 41:2

Av allt som nämnts ovan att döma utgör *Jesajas bokrulle* en traditionell bibeltrogen luthersk kommentar, utan några större överraskningar. På en viktig punkt framlägger emellertid Erlandsson en verkligt originell tolkning. Huruvida han kommer att få fler bibelforskare att ansluta sig till denna tolkningslinje återstår att se. Det gäller förstäelsen av Jes. 41:2. Versen lyder:

”Vem har låtit denne uppstå i öster, han som möts av rättfärdighet? Vem ger folkslag i hans våld och gör honom till härskare över kungar? Vem gör dem till stoft för hans svärd och som bortblåst halm för hans båge?”

Den allmänna uppfattningen bland bibelforskare är att den man som här omtalas är Koresh (Cyrus). I Jes. 45:1 beskrivs denne medisk-persiske regent, där han nämns vid namn, i ordalag som påminner om 41:2. Koresh omtalas även i 41:25 som en härförare som ska gå fram i seger. Men är det även Koresh som omnämns redan i 41:2? Här intar Erlandsson ståndpunkten att så inte är fallet, inte heller att det skulle vara Abraham (så t.ex. Reed Lessing) eller Israels folk (så t.ex. Gezelier-nas bibelverk), utan *Sanherib*, assyriernas kung, som år 701 f.Kr. angrep alla städer i Juda rike och intog dem (Jes. 36:1), med undantag för Jerusalem.

Innan vi ser närmare på Erlandssons tolkning kan det vara klagörande att betrakta bibelkritikens uppfattning. Som bekant har denna sedan gammalt räknat med en annan författare/andra författare än profeten Jesaja när det gäller det som kommer efter kap. 39. Längre räknade man med en Deuteromesaja (en andra Jesaja) för kap. 40-55, men numera anses även dessa kapitler ha olika författare (Erlandsson nämner som exempel en forskare vid namn Eissfeldt, vilken räknar med 50 författare

[!] för kap. 40-55, s 18). Grunden till att man fränkänner 700-talsprofeten Jesaja författarskapet för kap. 40-55 (och för den delen även kap. 56-66) kan ställas upp i följande syllogism, åskådligt framställd av August Pieper, som var professor vid seminariet i Wauwatosa, Wisconsin (*Jesaias II. Kommentar über den zweiten Teil des Propheten Jesajas* [1919], s. XXVIIIf.):

1. All sann profetia hör hemma i en profets historiska samtid och vänder sig till dennes samtid, d.v.s. till människorna som levde där och då.
2. Jesaja II (= Jesaja kap. 40-66) hör inte hemma i profeten Jesajas historiska samtid och vänder sig inte till dennes samtida, utan hör hemma i exilen (mellan 549 och 538) eller i efterexilisk tid och vänder sig till folket i exil eller till dem som kommit tillbaka från exilen.
3. Alltså är Jesaja II (= Jesaja 40-66) och alla partier i den första delen, som intar samma ståndpunkt (Jes. 13:1-14, 23 exilisk; 21:1-10 exilisk; 24-27 efterexilisk, Delitzsch, 34-35 exilisk) inte från den profet Jesaja som levde 150-200 år tidigare, utan skrivna av en eller olika författare, som levt under eller efter exilen.

Utifrån denna syllogistiska uppställning är bibelkritikernas ståndpunkt vattentät, *men frågan är huruvida premisserna 1 och 2 är riktiga*. Pieper angriper premiss 1 och menar att denna är falsk. En sann profet talar också om sådant som kommer att hända i framtiden, och därför är det inga problem för Pieper att 41:2 handlar om Koresh (vilket också är hans ståndpunkt, a.a., s 211f., 216).

Erlandsson har naturligtvis inga generella invändningar mot att en profet också förutsäger framtida händelser. Det förekommer ju massvis av sådana i Jesajas bok, inte minst om Messias. Det intressanta är emellertid att när det gäller just vers 41:2, så angriper Erlandsson inte premiss 1, utan premiss 2. Han menar att profeten (inte Deuterokesaja, utan Jesaja) *verkligen hör hemma i 700-talets Jerusalem och talar till sin samtids människor om samtida händelser!*

Hur kan Erlandsson hävda detta? Grundbulen i resonemanget är att bibelforskare – såväl bibelkritiker som konservativa bibeltroende – utgår från att situationen är fångenskapen i Babylon på 500-talet f.Kr., medan det i verkligheten är den assyriska invasionen under Sanheribs ledning på 700-talet f.Kr. (som skildrats i kap. 28-39) som utgör textens tids-

historiska kontext. I en historisk exkurs (s 150-153) visar Erlandsson att assyriernas kungar, för att legitimera sina maktanspråk, upprättade dubbelmonarkin Assur-Babel och medvetet kallade sig Babels kung. Erlandsson skriver följaktligen:

”Det är alltså oriktigt att hävda att Juda konfronteras med Babel först i och med den kaldeiska eller nybabiloniska regimen i Babel 605-539. På Jesajas tid var Assur en assyrisk-babilonisk dubbelmonarki, vars mest inflytelserika stad var Babel. Det kan därför sägas finnas starka skäl för Jesaja att kalla den assyriska världsmakten inte bara för Assur utan stundom också för Babel, liksom att kalla Assurs kung för ”Babels kung” (se Jes. 14:4). [---]

Låt mig också påminna om att man inte behöver vänta tills den nybabiloniska världsmakten erövrar Juda genom Nebukadnessar (605-562), innan man kan tala om plundring av Juda, deportation och fångenskap. Just på Jesajas tid skedde en plundring och en deportation som kulminerade år 701 och som var väl så omfattande som den nybabiloniska” (s 153).

Förutom denna historiska bakgrund finns det även kompositionella skäl som talar för Erlandssons tolkning. Kap. 41 är nämligen ett rättegångskapitel, där profeten anför händelser som borde få hans motpart att inse att HERREN har makt att slå ned fiender med den krigarkung Han utsett till sitt redskap. Och om nu krigarkungen i 41:2 syftar på Sanherib passar det hela in i en helhet. Sanheribs plundringar har skildrats i kap. 28-39. Jesaja hade tidigare profeterat att denne assyriske kung skulle komma som ”en rakkniv” (7:20) eller som ”den väldiga flodens vattenmassor” och ”svämma över och utbreda sig så att den når ända upp till halsen” (8:7-8). Dessa profetior uppfylldes 701 f.Kr. inför ögonen på folket. Men också de profetior gick i uppfyllelse, som mot alla odds hade talat om frälsning undan Assyrien: Herren hade lovat att ”krossa Assur i mitt land” (14:25), att Assyriens kung ”inte ska komma in i denna stad” (37:33).

Om nu kap. 40-66 handlar om sådant som Jesaja undervisade om år 701 f.Kr. och några år framöver, blir den inre logiken med Erlandssons ord följande:

”De nya förutsägelser som profeten fr.o.m. detta år (701 f.Kr., min anm.) framför om Koresh befrielsegärning (41:25ff; 44:28ff) och Messias ställföreträdande gottgörelse (kapitel 53) ska lika visst gå i

uppfyllelse som förutsägelse om domen över Assur och Jerusalems mirakulösa räddning gick i uppfyllelse år 701” (s 24).

Samtidigt gäller den verkliga befrielsen något så mycket större än staden Jerusalems och Juda rikets politiska befrielse:

”Räddningen undan Sanherib och befrielsen från den babyloniska fångenskapen genom Koresh (som också bara kan ske genom Guds ingripande) är viktiga skuggbilder av det kommande frälsningsverket genom Messias” (ibid).

Det starkaste argumentet som Erlandsson anför för sin tolkning (s 168) är att Jes. 41:2ff. handlar om en erövrare som är *en motståndare till Guds folk (v 11f.) som skapar fruktan och ängslan (v 10)*, en erövrare som förutsagts och att förutsägelseernas sanning nu kan bekräftas vid Jesajas rättegång (kan alltså inte vara Koresh). V 22ff. däremot handlar uttryckligen om förutsägelser om en framtida man som inte är en motståndare som inger fruktan och ängslan utan ”glädjebud” (v 27) om en befriare på Herrens uppdrag, närmare beskriven i 45:1 (d.v.s. Koresh).

Erlandssons tolkning av Jes. 41:2 är mycket tänkvärd och väl värd att beakta. Han menar att man med (den enligt honom felaktiga) uppfattningen att denna vers syftar på Koresh spelar bibelkritikerna i händerna. Eftersom rättegångens motpart förutsätts ha upplevt krigarkungens härjningar, måste ju texten, *om det är Koresh som omtalas*, vara skriven efter eller under 540-talet f.Kr., då dennes segertåg pågick – annars skulle ju inte motparten förstå vad profeten åsyftar. Med identifieringen av Koresh i 41:2 framstår bibelkritikernas ståndpunkt om ett deuterotesjanskt författarskap som mycket starkare än den ståndpunkt som hävdar att Jesaja skrivit hela boken. Erlandsson skriver: ”Så länge försvarare av Jesajabokens enhet inte inser vad tolkningen av 41:2 leder till, kommer deras försvar för Jesajas författarskap att avvisas också fortsättningsvis” (s 11).

Jag vågar inte ta ställning till Erlandssons tolkning, men förhoppningsvis kommer den framöver att diskuteras och bli föremål för seriös prövning. Att inbitna bibelkritiker skulle ändra sig är förstås för mycket begärt (se H. D. Hummels syrliga kommentar – som citeras på s 62 – ang. Erlandssons forskningsrön om den assyrisk-babyloniska dubbelmonarkin som historisk bakgrund till Jes. 13:1-14:23, och hurvuda bibelkritiken med anledning av dessa kommer att ändra sin uppfatt-

ning: ”we will believe it when we see it”). Men det skulle vara intressant att se hur Erlandssons teori tas emot och bedöms av bibelforskare med grundmurat förtroende för sitt studieobjekt.

Slutord

Som man kan förvänta sig av en forskare som ägnat hela sitt liv, inklusive sitt avhandlingsarbete, åt Jesajas bok är denna kommentar ett gediget verk. Den är ett lärt arbete, samtidigt som den inte tyngs av en alltför stor vetenskaplig notapparatur. Endast de mest relevanta referenserna finns medtagna. Kommentaren är ett måste på bibelskolor, teologiska seminarier och i predikantens studiekammare, samtidigt som alla intresserade lekmän kan tillgodogöra sig den pedagogiska och lättfattliga framställningen.

Sammanfattningsvis kan sägas att *Jesajas bokrulle* är en på samma gång lärorik som andligt uppbygglig bok – teologi när den är som allra bäst!

Lars Borgström

BIBELENS SYN PÅ SIG SELV

Peter Olsen

Utgivet af: Dansk Bibel-Institut og

Luthersk Mission i Sønderjylland/Fyn og i Vestjylland 2015

138 sidor, pris 49 Dkr

Kan beställas från bog@bethedas.dk

Peter Olsen, som skrivit denna fina presentation av Bibelns syn på sig själv, är bl a extern lektor i systematisk teologi vid Dansk Bibel-Institut i Köpenhamn. På bokens baksida skriver Jan Bygstad med rätta: ”Peter Olsens bok er idag en meget nødvendig bok.” Därför vill jag delge våra läsare en del av bokens innehåll i svensk översättning plus några egna tillägg.

I det inledande första kapitlet skriver Olsen: ”När kristna vill förstå Guds väsen, Kristi person och frälsningsgärning, dop och nattvard, livet efter döden eller andra trosfrågor, så frågar de Bibeln. Så har kristna alltid gjort. De har betraktat Gamla testamentet (GT) och Nya testamentet (NT) som Guds svar på dessa frågor. Vi vet från Bibeln och *bara* därifrån, att vi blir frälsta av nåd allena genom tron på Jesu

ställföreträdande död för oss. Vi vet från Bibeln och *bara* därifrån, att vi mottar Kristi kropp och blod i nattvarden osv. *Martin Luther* (1483-1546) säger: 'Den heliga Skrift är en bok som gör alla andra böckers visdom till dårskap, för ingen annan bok än denna ger kunskap om det eviga livet' (ur företalet till första bandet av *Wittenberger Ausgabe der deutschen Schriften*, 1539, WA 50,659)" (s 11f). "Syftet med denna lilla bok är att visa att Jesus och de bibliska författarna har en konsekvent genomförd bibelsyn. Vi ska se att Bibeln inte bara enstaka gånger utan på otaliga ställen avlägger vittnesbörd om sin egen gudomliga tillkomst och auktoritet" (s 12). "Bibeln är inte bara en uppenbarelse *om* Gud, utan också en uppenbarelse *från* Gud" (s 13).

Kapitel två: ***Gud uppenbarar sig med ord***

Martin Luther skriver om skillnaden mellan den allmänna uppenbarelsen i naturen och den särskilda uppenbarelsen i Bibeln: "Det finns två slags kunskap om Gud. Alla människor har en allmän kunskap som går ut på att det finns en Gud, att han har skapat himmel och jord, att han är rättfärdig och straffar de ogudaktiga. Men vad Gud har för avsikt med oss, vad han vill ge eller göra för att befria oss från synden och döden och frälsa oss – och i detta består den egentliga och sanna kunskapen om Gud – det vet inte människan" (ur *Stora Galaterbrevskommentaren*) (s 15f).

Kapitel tre: ***Gud talar till profeterna***

De bibliska författarna betraktar sig själva som "uppenbarelsebärare". Formuleringen "Detta säger Herren" förekommer omkring 400 gånger i GT. Dessutom brukas uttryck som "Herrens ord kom till mig", "Hör det ord som Herren talar", "Hör Herrens ord". Profeterna fungerar som Guds ambassadörer. De talar på hans vägnar. "Profet betyder i Bibeln en person som Gud lägger sina Ord i munnen på, och som därefter på Guds vägnar talar hans Ord till människor. Profeterna är både uppenbarelse*mottagare* och uppenbarelse*förmedlare*" (s 21). "När israeliterna inte lyssnade till profeterna, var det Gud själv som de inte lyssnade till. Israeliterna hörde nämligen Guds stämma när profeten talade till dem. Därför skulle de förhålla sig till profetens ord som de förhöll sig till Gud. Att förkasta profeten var att förkasta Gud. Han sa i förväg till Hesekiel: *Israels hus vill inte höra på dig, för de vill inte höra på mig* (Hes 3:7)" (s 23).

Kapitel fyra: *Gud uppenbarar sig i skrift*

”Gud sa till profeterna att de både skulle *tala* hans Ord till Israels folk och *skriva* ner detta Ord, så det kunde läsas av kommande generationer” (s 27). Gud sa till Mose: ”Skriv detta i boken till påminnelse” (2 Mos 17:14). Guds *handlingar* skulle skrivas ner. Men det skulle Guds *ord* också. ”Skriv ner dessa ord, för i enlighet med dessa ord sluter jag förbund med dig och med Israel”, sa Gud till Mose på Sinai berg (2 Mos 34:27). Guds ord skrevs ner för att de skulle läsas. Kort före sin död avslutar Mose sitt stora skriftliga arbete och det står: ”Mose skrev denna undervisning och gav den åt prästerna, Levi söner, som bar Herrens förbundsark, och åt alla de äldste i Israel... du ska läsa upp denna undervisning inför hela Israel för att de ska höra den” (4 Mos 31:9-11).

”Upprepade gånger i GT hör vi Guds befallning om att hans ord ska skrivas ner, så det kan bli läst och ihågkommet” (s 30). Profeten Jesaja fick uppmaningen att skriva ner allt som Gud sagt till honom: ”Teckna upp det i en bok så att det bevaras för kommande dagar, alltid och för evigt” (Jes 30:8). Till profeten Habackuk sa Gud: ”Skriv upp synen och rista in den på skrivtavlor, så att den lätt kan läsas” (Hab 2:2). Till Jeremia sa Gud: ”Skriv upp i en bokrulle alla de ord som jag har talat till dig” (Jer 30:2). I Jeremia 37:2 står om kung Sidkia att ”varken han eller hans tjänare eller folket i landet lyssnade till de Herrens ord som han talade genom profeten Jeremias hand”. I Sak 7:7 står: ”Är inte detta de ord som Herren predikade genom gångna tiders profeters hand.” De flesta översättningar tar inte med ordet ”hand”, men detta ord visar att det är fråga om Herrens ord, nertecknade av hans profeter.

Kapitel fem: *Nya testamentets syn på Gamla testamentet*

Nya testamentet hänvisar gång på gång till Gamla testamentet som Guds ord, som Skriften eller de heliga Skrifterna. ”Har ni aldrig läst i Skrifterna?” frågar Jesus i Matt 21:42. ”Skriften kan inte upphävas” (Joh 10:35). ”Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla” (Matt 5:17). ”Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig i Mose lag, profeterna och psalmerna” (Luk 24:44). Jesus vänder sig till sin himmelske Far med orden: ”Helga dem i sanningen: ditt ord är sanning” (Joh 17:17). ”Jesus förhåller sig aldrig kritisk till det som står i Skriften” (s 36). Det är hans Faders undervisning.

”Om det i GT är Gud som talar direkt eller en av hans profeter som

talar på hans vägnar, så är det enligt NT under alla omständigheter Gud som talar” (s 39). Petrus skriver: ”Ingen profetia har burits fram genom någon människas vilja, utan ledda av den helige Ande har människor talat vad de fått från Gud” (2 Petr 1:21). ”Det är inte *antingen* Herren *eller* profeten som säger det. Det är *både* Herren *och* profeten! Vad Herren säger, det säger profeten, och vad profeten säger, det säger Herren” (s 39). ”Det är för de nytestamentliga författarna ingen skillnad på vad Mose säger, vad profeten säger, vad Lagen säger, vad Skriften säger, vad Gud säger eller vad den helige Ande säger: Dessa uttryck är helt synonyma” (s 40).

Paulus skriver: ”Allt som har skrivits tidigare är skrivet till vår undervisning, för att vi ska bevara vårt hopp genom den uthållighet och tröst som Skrifterna ger” Rom 15:4). Med ”allt som har skrivits tidigare” menar inte Paulus ”alla böcker i världshistorien”. Han talar om Skrifterna i bestämd form, dvs GT. Detsamma är fallet när han skriver till Timoteus: *Du känner från barndomen de heliga Skrifterna som kan göra dig vis så att du blir frälst genom tron på Kristus Jesus. Hela Skriften är utandad av Gud och nyttig till undervisning, tillrättavisning, upprättelse och fostran i rättfärdighet* (2 Tim 3:15-16)” (s 42f).

Observera: ”Det är inte bara sakinnehållet som är inspirerat av Gud (realinspiration). Det är inte heller bara profeterna som är inspirerade av Gud (personalinspiration). Det är de förvisso också! Men det som Paulus här säger är att de föreliggande texterna, de heliga Skrifterna, är inspirerade eller mera ordagrant utandade av Gud (verbalinspiration)” (s 43). På grekiska säger Paulus att Skriften är *theópneustos*, ordagrant ”gudandad”. ”De heliga Skrifterna är utandade av Guds mun. Detta uttryck säger snarare att de heliga Skrifterna är ex-spierade än in-spierade av Gud. De är ’utandade’ av Gud. Uttrycket säger oss varifrån dessa skrifter har kommit. GT är inte människors försök att tala om Gud. De heliga Skrifterna har utgått från Guds egen mun, skriver Paulus” (s 43). En parallell föreligger i Ps 33:6: ”Himlen är skapad *genom Herrens ord*, hela dess här *genom hans muns ande*.” ”Både himlen och de heliga Skrifterna har skapats av Gud på det sättet att de har *utgått från Guds egen mun*” (s 43). Jämför Jesu ord till djävulen: ”Människan lever inte bara av bröd, utan av varje *ord som utgår från Guds mun*” (Matt 4:4).

Skillnaden mellan gamla och nya förbundet

I och med den utlovade Frälsarens ankomst och fullbordade frälsnings-

gärning har gamla förbundet ersatts av det nya förbundet, ”så vi är inte längre förpliktade till att låta omskära oss (Gal 5:2-3) eller rätta oss efter Moselagens matregler (Apg 10:15) eller dess regler om högtider och sab-bater (Kol 2:16-17). Vi ska inte heller fortsätta med templets djuroffer. *Liksom med reglerna om mat och dryck och olika reningar handlar det bara om yttre regler fram till tiden för en bättre ordning* (Hebr 9:10). Hela GT pekar fram mot honom som ska komma. Moselagens ceremonier och helgedom är ’en skugga av det som skulle komma’ (Kol 2:17, Hebr 8:5). ’Lagen ger en skuggbild av det goda som kommer, men inte tingen i deras verkliga gestalt’ (Hebr 10:1). När Frälsaren nu *har* kommit och *har* utplånat synden genom sitt offer (Hebr 9:26) ’behövs det inte längre något syndoffer’ (10:18). Vi kan med frimodighet träda in i det allra heligaste, in till Gud (10:19). Det kunde man inte på gamla förbundets tid, för det hängde ner ett tjockt förhänge mellan förhallen och det innersta rummet i templet, det allra heligaste. Men genom Jesu död är förhänget avlägsnat och vägen in till Gud är öppnad (Matt 27:51). Av samma skäl är en rad ceremoniella lagar avskaffade” (s 44f).

”Paulus varnar oss för att vända tillbaka till dessa lagbud och därmed vända oss bort från Kristus (Gal 4:9, Kol 2:20-21). Dessa lagar skulle förkunna Guds helighet för Israel. Samtidigt skulle de peka framåt mot honom som skulle komma. När Jesus *har* kommit, ska vi inte vända tillbaka till skuggorna. NT lär oss att hålla fast vid de etiska buden: Du ska inte begå dråp, hor, tjuveri, lögn osv. Men vi är inte längre förplik-tade till GTs ceremoniella lagar och juridiska straffbestämmelser. Det är alltså en väsentlig skillnad mellan GT och NT” (s 45). ”Stora delar av Moselagen är skuggbilder av Jesus och det som han skulle göra för att frälsa oss. Därför är dessa skuggor också Guds ord till oss idag, men inte så att vi ska bruka Moselagens yttre ceremonier. Vi ska däremot läsa dem som en profetisk förkunnelse om Jesus” (s 46).

Kapitel sex: *Nya testamentet uppfyller Gamla testamentet*

”De händelser vi hör om i NT är bara uppfyllelsen av vad Gud har för-utsagt i GT. Därför står det om och om igen att det och det skedde ’för att Skriften skulle uppfyllas’ (Joh 19:28) eller ’för att det som var sagt genom profeterna skulle uppfyllas’ (Matt 2:23)” (s 47). När Paulus för-svarade sin kristna förkunnelse inför kung Herodes Agrippa II betonade han: ”Jag säger inget annat än vad profeterna och Mose har sagt skulle ske: att Messias skulle lida, och att han som den förste som uppstått

från de döda skulle förkunna ljuset både för vårt folk och för hedningarna” (Apg 26:22-23). ”Både Paulus, Apollos och de övriga kristna i den första kyrkan gjorde judarna svarslösa när de påvisade utifrån de heliga Skrifterna ’att Jesus är Messias’ (Apg 5:42; 9:22) och ’att Messias måste lida och uppstå från de döda’ (Apg 17:3)” (s 49). Apollos ”motbevisade judarna med kraft och bevisade utifrån Skrifterna att Jesus är Messias” (Apg 18:28).

Kapitel sju: *Hela Skriften är Guds ord*

Inför ståthållaren Felix bedyrar Paulus sitt förtroende för hela Skriften: ”Jag tror på allt som står skrivet i lagen och hos profeterna” (Apg 24:14). ”Jesus och hans apostlar trodde på absolut *allt* som de läste i GT. Vi finner inget exempel på att de förnekar eller ens betvivlar något som helst i den heliga Skrift. T o m de minsta detaljer tillskriver NT gudomligt ursprung och auktoritet” (s 57). ”Innan himmel och jord förgår ska inte en bokstav, inte en prick i lagen förgå, inte förrän allt har skett”, betonar Jesus (Matt 5:18). Det grekiska ord som översatts med ”bokstav” är *iota*, den minsta bokstaven i både grekiska och hebreiska alfabetet. Det grekiska ord som översatts med ”prick” är *kerata*, som egentligen betyder ett kort pennstreck. ”Flera av de hebreiska bokstäverna liknar varandra till förväxling. Man kan bara se skillnad på dem genom att den ena bokstaven har ett litet pennstreck mer än den andra” (s 58).

”När Jesus i Matt 5:18 talar om lagen menar han utan tvivel hela GT. I v 17 har han ju sagt att han inte ska upphäva ’lagen eller profeterna’. Gamla förbundets skrifter omtalas i NT både som ’lagen’, som ’profeterna’, som ’lagen och profeterna’, som ’lagen, profeterna och skrifterna’, som ’Mose lag, profeterna och psalmerna’ och som ’Skrifterna’ eller ’de heliga Skrifterna’. Kärt barn har många namn! Men det är på alla ställen tal om samma samling av böcker, nämligen de 39 som vi idag kallar Gamla testamentet. Redan på Jesu tid var det enighet om GTs omfång” (s 59).

”I Matt 22:42 frågar Jesus fariseerna vem Kristus eller Messias är son till. De svarar: Till David. Men då frågar Jesus dem: ’Hur kan då David genom Anden kalla honom Herre och säga: *Herren sade till min Herre: Sätt dig på min högra sida* ... Om nu David kallar honom Herre, hur kan han då vara Davids son?’ (22:43-45). Här använder Jesus den konkreta ordalydelsen i Psalm 110:1 för att visa att Messias måste vara både Gud och människa. Jesus är alls inte kritisk och selektiv i sin läsning av

GT, som många teologer gärna vill framställa honom. Tvärtom! Han överträffar fariseerna i bokstavlig bibeltrohet. Jesus kritiserar dem inte för att tro för mycket utan för att tro för lite på det som står i de heliga Skrifterna. Liksom Paulus tror Jesus utan reservation på *allt* som står i lagen och profeterna” (s 61).

Kapitel 8: *Problem och ”fel” i Bibeln*

Det finns ställen i Bibeln som vi undrar över. Men det som ser ut som motsägelser eller fel visar sig vid närmare studium vara ”bara skenbara”. Det finns enligt Olsen ”möjliga lösningar” till dem, även om vi inte alltid kan säga vilket lösningsförslag som är det rätta (s 69).

”Evangelierna citerar Jesus på lite olika sätt, men sakligt sett stämmer citaten överens. Det gäller t ex nattvarden... Det är ingen saklig skillnad mellan Matt 26:28 och Luk 22:20. På liknande sätt förhåller det sig när NT citerar GT. Några gånger är det fråga om allusioner eller indirekta citat... Idag kan vi också säga att en återgivning är korrekt om den bara återger innebörden och inte förfalskar sakliga upplysningar. Ett exempel på detta kan följande vara: I läkarens väntrum hänger en skylt med texten: *Rökning förbjuden*. En liten pojke frågar sin far: ’Vad står det på den där skylten?’ Hans far svarar: *Det står att man inte får röka här*. Alla skulle förmodligen säga att faderns svar är korrekt, även om det inte är fråga om ett ordagrant citat. Fadern återgav nämligen skyltens innebörd korrekt. På motsvarande sätt inriktar sig de bibliska författarna ofta på textens innebörd när de citerar varandra. När NT citerar GT är det alltid fråga om en översättning från hebreiska till grekiska och därför inte en återgivning ord för ord” (s 71f).

”Några kristna säger att Bibeln inte har för avsikt att uttala sig om historia, geografi och biologi utan bara om troslära och etik, och att Bibeln därför *kan* ta fel i de ting som ligger utanför dess *intentionssområde*. Men Bibeln gör aldrig själv en sådan uppdelning. Jesus och apostlarna läser GT så, att allt som GT uttalar sig om ligger inom GTs *intentionssområde*” (s 74).

Jesu kroppsliga uppståndelse är ett tydligt exempel på hur historia och troslära hänger samman. Om upplysningen om Jesu uppståndelse från de döda hör till kategorin historia, *kan* den enligt några kristna vara felaktig, för Bibeln talar nödvändigtvis inte sant i historiska frågor, säger de. Men om upplysningen om Jesu uppståndelse hör till kategorin troslära, kan den enligt samma kristna inte vara felaktig, för Bibeln talar

alltid sant om trosläran. Problemet är bara att upplysningen om Jesu uppståndelse är både historia och troslära, för hela Guds uppenbarelse är invävd i den allmänna världshistorien. Detta gäller också de historiska upplysningarna i GT. Därför skiljer Jesus och hans apostlar aldrig på detta sätt mellan historia och troslära, och det är också omöjligt i längden att upprätthålla denna skillnad” (s 75).

Kapitel nio: *Modern bibelkritik*

”Som vi har sett identifierar Jesus och de bibliska författarna om och om igen Skriften och Guds ord. Den moderna bibelkritiken däremot kännetecknas av att den inte vill sätta likhetstecken mellan Skriften och Guds ord” (s 77). ”Roten till allt ont i teologin är den moderna söndringen mellan den heliga Skrift och Guds ord. Med denna söndring har man nämligen satt det mänskliga förnuftet över Guds ord. Det blir nu upp till var och en av oss att avgöra vad i den heliga Skrift – om ens något – ska accepteras som förpliktande för oss idag. Men därmed har den enskilda människan blivit auktoritet och Gud satts åt sidan” (s 78). ”Det är inte längre Gud som är Gud. Denna dom över den bibelkritiska teologin gäller, oberoende av hur mycket av Bibeln man väljer att godkänna. Om man så bara fränkänner en liten del av Bibeln gudomligt ursprung och trovärdighet, har man upphöjt sig själv och sitt förnuft över *hela* Bibeln, också över de delar av Bibeln som man godkänner” (s 79).

”De lutherska teologerna i generationen efter Luther sa: *Vi tror, lär och bekänner att den enda regel och norm, som alla lärare och lärare ska prövas och bedömas efter, endast är Gamla och Nya Testamentets profetiska och apostoliska skrifter*” (Konkordieformeln, Epitome, Inledningen, stycke 1). ”När reformatörerna sa Skriften allena, menade de att varken traditionen, förnuftet, särskilt utrustade personer eller någon som helst annan instans har lov att avlägsna någon bokstav eller så mycket som ett pennstreck från den heliga Skrift. Samma uppfattning finner vi hos Jesus och hans apostlar. En av förutsättningarna för *Skriften allena* är att Gud har uppenbarat sig verbalt för särskilt utvalda profeter och apostlar. I många fall har Gud gett upplysningar om framtiden som dessa människor annars inte hade möjlighet att veta något om. Men en sådan uppfattning kan historisk-kritisk teologi inte acceptera” (s 81f).

Professorn i GT i Århus, Benedikt Otzen (f 1929), skrev i Kristeligt Dagblad den 8 april 1989: ”Om texttolkningen ska följa normala vetenskapliga principer, kan den inte förutsätta att t ex Jesaja på 700-talet

profeterar om en persisk kung som kommer på tronen 200 år senare... Således kan man genom en historisk-kritisk analys av Jesajaboken överbevisas om att de sista 27 kapitlen är tillägg, som är nästan 200 år yngre än bokens första del... Och på liknande sätt kan man konstatera att Danielsboken, som utger sig för att stamma från 500-talet före Kristus, först blev till i sin slutliga form under 2:a århundradet före Kristus” (s 82).

”Historisk-kritiska teologer säger ofta: ’Vi tror på Gud. Vi tror inte på en bok!’ Och det låter ju tillförlitligt. Men Jesus och hans apostlar skilde inte på detta sätt. De hävdade att Gud hade uppenbarat sitt väsen och sin vilja för utvalda profeter och bett dem skriva ner denna uppenbarelse, så att kommande generationer kan läsa vem Gud är och vad han vill. Mot denna bakgrund blir den historisk-kritiska bibelsynen inte alls så tillförlitlig. I verkligheten säger dessa teologer till Gud: *Käre Gud. Vi tror på dig, men inte på det som du säger!*” (s 84).

Kapitel tio: *Inspiration eller diktat?*

Modern bibelkritik karikerar den gamla, ortodoxa bibelsynen. Olsen betonar: ”De ortodoxa teologerna under 1500- till 1700-talet betraktade inte Bibelns profeter och apostlar som viljelösa marionetter eller skrivmaskiner. Deras förståelse av inspirationen var alls inte en diktateori... De menade att Gud i de flesta fall verkade i, med och genom profetens egen personliga utrustning, egna beslut och mödosamma arbete... Hebreerbrevet säger: *I forna tider talade Gud många gånger och på många sätt till fäderna genom profeterna* (1:1). Det är inte alltid vi får veta på vilket sätt Gud talade till profeterna. Men vi får veta tillräckligt för att säga att det skedde *på många sätt*. Vi får också veta tillräckligt för att kunna urskilja några av dessa sätt” (s 88):

A. ”*Yttre uppenbarelser* eller teofanier är när Gud kommer synligt till människor. Från Abraham till Mose och några gånger därefter visar Gud sig på ett mycket handgripligt sätt. Enligt 1 Mos 18 kommer Gud själv och två änglar vandrande på landsvägen vid Mamres terebintlund... Vid andra tillfällen uppenbarar sig Herrens Ängel (Herrens särskilda Utsände) för människor och talar till dem” (s 89). På flera ställen framgår det tydligt att ”Herrens Ängel” (denne Utsände) är ett med Herren själv. Jämför Jesu ord om att han är *utsänd* av Fadern: ”Fadern som har sänt mig vittnar om mig” (Joh 8:18). ”Vore Gud er Far skulle ni älska mig, för jag har utgått från Gud och kom-

mer från honom. Jag har inte kommit av mig själv, utan han har *sänt* mig” (Joh 8:42). ”Jag säger er sanningen: *Jag Är*, innan Abraham fanns” (Joh 8:58). ”Jag och Fadern är ett” (Joh 10:30).

”Som en mellanform mellan dessa yttre uppenbarelser och de inre kan vi nämna syner, drömmar och uppräckelser” (s 89). ”I Jes 6 får Jesaja en syn, men vi hör inte att det sker i en dröm. Han ser in i den himmelska helgedomen, där Gud sitter på en hög och upphöjd tron.” Paulus skriver i 2 Kor 12 om sig själv: ”Nu kommer jag till syner och uppenbarelser från Herren. Jag vet en man i Kristus som för fjorton år sedan blev uppryckt ända till tredje himlen. Om det var i kroppen eller utanför kroppen vet jag inte, Gud vet” (v 1ff).

- B. *Inre uppenbarelser* kan vi kalla det när Gud talar till en människa utan yttre framträdande. ”I 1 Sam 3 kallar Gud så högt på den so-vande Samuel, att han vaknar av det” (s 90). ”Några gånger talar Gud högt och tydligt så att alla närvarande kan höra det. Andra gånger är det bara profeten själv som hör stämman... Gud har under alla omständigheter gjort det helt klart för profeten att det verkligen var Guds egen röst han hörde” (s 90f). ”Även om både Mose och de andra profeterna hör Guds stämma, är det likväl en skillnad. *Herren talade med Mose ansikte mot ansikte, som när en man talar med en annan* (2 Mos 33:11).
- C. ”*Konkursiv inspiration* innebär att de mänskliga författarna till Bibeln läste, tänkte och undersökte. De brukade sitt minne och sin intellektuella förmåga till det yttersta. De samlade material från när och fjärran. De sorterade i det och skrev ner med sina egna ord... Likväl kom den bibliske författaren att skriva precis det som Gud ville ha skrivet. Den helige Ande verkade nämligen i och genom den konkreta författaren och gjorde därvid bruk av denne författares särskilda erfarenheter, psykologiska utrustning och intellektuella förmåga... Allt vad de bibliska författarna skrev är helt och fullt Guds eget ord i det att den helige Ande talade inifrån och genom dessa mänskliga författare” (s 92f). ”Inspirationen innebär att allt vad Guds Ande drev dem till att skriva var och är Guds eget ord från början till slut. Den helige Ande tog *hela* deras person i bruk” (s 93). ”Ingen profetia har burits fram genom någon människas vilja, utan ledda av den helige Ande har människor talar vad de fått från Gud” (2 Petr 1:21). Paulus skriver: ”Vi har inte fått världens ande utan Anden som är

från Gud, för att vi ska veta vad vi fått av Gud. Det förkunnar vi också, inte med ord som mänsklig visdom lär oss utan med ord som Anden lär oss, när vi förklarar andliga ting med andliga ord” (1 Kor 2:12-13). Lukas betonar att han återger det som de andeutrustade apostlarna har förkunnat om Jesu ord och gärningar: ”så som det har berättats för oss av dem som redan från början var ögonvittnen och Ordets tjänare” (Luk 1:2).

”Yttre uppenbarelsen tycks ha varit vanligast under Bibelns första tid och konkursiv inspiration under Bibelns sista tid. Under den långa mellan tiden får profeterna oftast sina budskap genom inre uppenbarelsen” (s 103). ”Begreppet inspiration bör vi reservera för själva skrivprocessen, alltså de sätt med vilka den helige Ande säkrade att profeter och apostlar skrev just det som han önskade” (s 105).

Kapitel elva: *Bibelsyn och kristologi*

”Läran om Bibelns inspiration och auktoritet har av bibelkritiska teologer betecknats som doketisk. *Doketismen* var en kättersk riktning i fornkyrkan som förnekade att Jesus Kristus var en verklig människa... Personen Jesus Kristus var bara Gud, hävdade de. Utgåvor av denna felaktiga kristologi blev fördömd på kyrkomötet i Kalcedon år 451. Efter avlelsen i jungfru Maria är Jesus Kristus fullt och helt Gud och fullt och helt människa – båda delar samtidigt... Jesus Kristus är bara *en* person, men denne ende person har två helt olika naturer. Han har gudomlig natur och mänsklig natur. Detta ska förstås så att han är 100% Gud och han är 100% människa, men han är inte två personer. En parallell kan sägas vara att jag bara är en person, men jag består av både kropp och själ” (s 107).

”När det gäller Jesus är hans person och hans gudomlighet till från evighet. Han fanns som person och han var Gud, innan han antog sin mänskliga natur i jungfru Marias moderliv. Han var alltså inte människa från evighet. Men från och med att han antog mänsklig natur är och förblir han också helt och fullt människa. Allt han gör företar han sig därefter som både Gud och människa. Jesu fulla mänsklighet innebär dock inte synd (Joh 8:46; Hebr 4:15). Vi kan tvärtemot säga: Jesus var den sanna människan och just därför fri från synd” (s 108).

”På samma sätt förhåller det sig med Bibeln. Den har sitt ursprung hos Gud. Men genom inspirationen blir Guds ord också människors ord. Det

antar 'kött' i konkreta människors tankar, tal och skrift. Därför är detta ord fullt och helt präglat av konkreta människors kultur och sinne. Men eftersom ordet samtidigt är och förblir Guds ord, är det utan fel och själv-motsägelser i alla sina utsagor. Det är som Jesus helt gudomligt och helt mänskligt, dock utan synd. Detta är inte doketism. Det är en beskrivning av Guds ord som är helt i överensstämmelse både med Bibelns eget självvittnesbörd och med fornkyrkans lära om Kristus" (s 108).

Kapitel 12: *Bibelns inneboende kraft och verkan*

"Det förhåller sig inte bara så att Bibeln var Guds ord. Den är det alltjämt, och den bär därför ständigt inspirationen med sig. Eftersom de heliga Skrifterna är utandade av Gud, kan de alltjämt både trösta, undervisa, tillrättvisa, upprätta och fostra i rättfärdighet, så att den människa som tror dessa skrifter kan bli "fullt färdig, väl rustad för varje god gärning", som Paulus säger (2 Tim 3:16-17; Rom 15:4)" (s 111). "Guds ord är *levande och verksamt*. Det är skarpare än något tveeggat svärd och genomtränger tills det skiljer själ och ande, led och märg, och det dömer över hjärtats uppsåt och tankar" (Hebr 4:12).

"Ordet om korset är en dårskap för dem som går förlorade, men för oss som blir frälsta är det *en Guds kraft*", skriver Paulus i 1 Kor 1:18. I Rom 1:16 skriver han: "Jag skäms inte för evangeliet. Det är *en Guds kraft* till frälsning för var och en som tror." Petrus säger om de troende: "Ni är ju födda på nytt, inte av en förgänglig såd utan av en oförgänglig, genom *Guds levande ord* som består" 1 Petr 1:23). "I Apostlagärningarna hör vi upprepade gånger hur *Guds ord hade framgång*, så antalet lärjungar blev större (Apg 6:7; 12:24; 19:20)" (s 112).

"Guds ord skänker sin inneboende kraft och verkan till dopet och nattvarden. Därför äger dop och nattvard samma kraft och verkan som Guds ord, och därför kan dop och nattvard både föda, uppbygga och bevara oss i tron" (s 114).

Jesus säger med ett citat från 5 Mos 8: "Människan lever inte bara av bröd, utan av varje ord som utgår från Guds mun." Om vi äter Guds ord med våra ögon och öron och begrundar det i våra tankar, "kommer vi att upptäcka att Bibeln rymmer ett dubbelt vittnesbörd om vem Gud är och vad han vill oss. Vi kallar det för *lag och evangelium*. Den lutherska bekännelseskraften Konkordieformeln från 1577 säger: 'Då skiljandet mellan lag och evangelium sprider över Skriften ett synnerligen klart ljus, som hjälper till att rätt dela Guds ord och förklara och förstå de

heliga profeternas och apostlarnas skrifter, bör detta skiljande med stor omsorg iakttas' (SD V,1). Lagen är allt det i Guds ord som säger *Du får inte!* eller *Du ska!* och allt det i Guds ord som hotar dig med vrede och dom, om du bryter mot lagen. Evangeliet är allt det i Guds ord som förkunnar Jesu ställföreträdande försoningsoffer och som erbjuder dig hans nåd och barnskap för intet. Eftersom Guds ord samtidigt är Gud själv, kan vi också säga med de gamla lutheranerna: 'Lagen är Gud i hans anklagelse och dom. Evangeliet är Gud i hans förlåtelse och nåd.' Guds ord låter oss möta Gud på två mycket olika sätt, nämligen i hans vrede och i hans nåd" (s 120).

"Gud förkunnar lagen för oss *för att* få tillfälle att förkunna evangelium. Herren dräper *för att* göra levande. Han ödmjucar *för att* upphöja. Därför ska vi låta honom göra båda delarna. Paulus säger i 2 Kor 3:6: 'Bokstaven dödar, men Anden ger liv.' Det handlar om Guds ords dubbla innehåll och verkan: lag och evangelium" (s 121).

Kapitel 13: *Bibels dagliga bruk*

"Gud sa till Israels folk att de skulle läsa hans ord både hemma och ute, både morgon och kväll. Det skulle bestämma både deras gärningar och deras tankar, deras hem och deras arbete. Och de skulle upprepa det för sina barn, så att också de kunde lära sig Guds ord och därmed lära känna Gud själv (5 Mos 6:6-9). Profeterna uppmanades att skriva ner Guds ord, så att det kunde läsas av kommande generationer, och Paulus säger: 'Allt som har skrivits tidigare är skrivet till vår undervisning' (Rom 15:4)" (s 123).

Olsen avslutar sin bok med en rad tips för en regelbunden bibelläsning. En studieplan längst bak vill vara till hjälp för bibel- och samtalsgrupper.

Av ovanstående presentation av Peter Olsens bok torde framgå att recensenten finner denna bok mycket värdefull.

SE

VAD MENAR VI MED ATT BIBELN ÄR GUDS ORD?

Mikael Tellbe

Libris förlag, Örebro 2015. 181 sidor

Denna bok förespråkar en helt annan bibelsyn än den som presenteras här ovan i referatet av Olsens bok *Bibels syn på sig selv*. Även om man

kan instämma i delar av det som Mikael Tellbe skriver, bl a betoningen av "Kristushändelsen" som Bibelns centrum, framgår det tydligt att Tellbe kompromissar med modern bibelkritik och vill underlätta för fromma kristna att med gott samvete göra en liknande kompromiss. För Tellbe spelar det ingen roll om profeten Jona var en historisk person eller inte (s 71), om Jesajaboken i sin helhet är Jesajas verk eller har fått en rad tillägg och omformningar från senare redaktörer och profeter (s 73), om Danielsboken är ett falsarium från 160-talet (s 74) eller om Paulus har författat alla de brev som NT säger att han har skrivit (s 72).

Enligt Tellbe är inte Bibelns ord Guds ord redan från början, då profeter och apostlar på Guds uppdrag nertecknade vad han uppenbarat i ord och handling. Enligt Tellbe innehåller Bibeln människors ord och tankar som *blir* Guds ord om de tolkas som en proklamation av "kristushändelsen". Då först *blir* de "ett ord från Gud" (s 78). Han skriver: "Guds auktoritet vilar inte på en bok utan på det faktum att Gud som vår skapare, livgivare och befriare inbjuder oss till gemenskap" (s 125). "Kristushändelsen" eller "kristustron" eller "inbjudan till gemenskap" definieras som "Guds kärlek och herravälde i Jesus Kristus". Därför behöver Guds församling "i varje tid reflektera över vad det innebär att ge uttryck för Guds kärlek och herravälde i Jesus Kristus. Det är så Bibelns ord *blir* ett Guds tilltal till vår tid" (s 171).

Det är för Bibeln helt främmande att människors tankar om Gud och hans vilja så småningom kan upphöjas till Guds ord. När israeliterna inte lyssnade till profeterna, var det Gud själv som de inte lyssnade till. Petrus skriver: "Ingen profetia har burits fram genom någon människas vilja, utan ledda av den heliga Ande har människor talat *vad de fått från Gud*" (2 Petr 1:21). "Inspirationen innebär att allt vad Guds Ande drev dem till att skriva var och är Guds eget ord från början till slut. Den helige Ande tog *hela* deras person i bruk" (Olsen s 93). *Genom inspirationen blir Guds ord också människors ord*. Tellbe vänder på det och säger att människors ord blir Guds ord: "Apostlarnas förkunnelse *blev* till ett ord från Gud" (s 78), och om Amos skriver han: "herdens ord blir Herrens ord" (s 48).

Profeten är "Herrens mun" (Jes 1:20; 40:5; 58:14). Detsamma gäller om apostlarna: "Den som lyssnar till er lyssnar till mig, och den som förkastar er förkastar mig" (Luk 10:16). Paulus ord till Tessalonikes församling är belysande: "Därför tackar vi alltid Gud för att ni tog emot

Guds ord som vi predikade och tog det till er, *inte som människors ord utan så som det verkligen är: Guds ord* (1 Tess 2:13).

Om man i enlighet med Bibelns självvittnesbörd accepterar Bibeln som "högsta norm, regel och rättesnöre", kan man inte tveka om att t ex homosexualitet och samkönade äktenskap klart strider mot Herrens uppenbarade vilja. Men om bibeltexters giltighet i stället avgörs av vad församlingen genom "samtal och dialog" kommer fram till som förenligt med "kristushändelsen" och "Guds kärlek", då kommer man till "olika slutsatser" och många kan inte acceptera Guds klara ord "i den tid som är" (se Tellbe s 170-177).

Den moderna bibelkritiken kännetecknas av att den inte vill sätta likhetstecken mellan Bibeln och Guds ord. Olsen skriver med rätta: "Roten till allt ont i teologin är den moderna söndringen mellan den heliga Skrift och Guds ord. Med denna söndring har man nämligen satt det mänskliga förnuftet över Guds ord. Det blir nu upp till var och en av oss att avgöra vad i den heliga Skrift som ska accepteras som förpliktande för oss idag" (Olsen s 78). Biblisk endräkt om vad som är biblisk tro, lära och bekännelse omöjliggörs och ersätts av spekulativ och dålig teologi.

Det är bra att Tellbe sätter Kristus i centrum. Men vad det glada budskapet om hans fullbordade och fullkomliga frälsningsgärning verkligen innebär lyser med sin frånvaro. I stället får vi flera gånger höra om "det mänskliga och bräckliga" både hos Jesus och i de bibliska författarnas vittnesbörd om honom. När Tellbe förknippar Guds son med "svaghet" (s 46) klargör han inte att Jesus är utan synd och frivilligt låter sig förnedras för att genomföra sin ställföreträdande försoningsgärning för alla människors synder. Att vi utan Kristus är evigt förlorade nämns aldrig, inte heller att Jesus ska döma levande och döda vid sin återkomst i härlighet. Tellbe säger ingenting om den yttersta domen, den stora räkenskapsdagen vid Kristi återkomst och den dubbla utgången, evig salighet eller evig olycka (se Matt 25:31-46). Han skriver i stället att han "ska komma åter för att upprätta allt sargat och brustet" (s 99). Menar Tellbe att alla människor till slut blir frälsta vid Jesu återkomst, frågar man sig.

På sid 101 sägs att i centrum för Jesu goda nyheter "stod tanken på att Gud nu är på gång att förändra historien en gång för alla". Vad menas med "är på gång"? Längre ner på samma sida heter det: Jesus kom

”för att gestalta visionen av Guds herravälde” och ”Gud ska befria hela mänskligheten och upprätta allt skapat”, och på nästa sida: ”Frälsningen i Jesus Kristus handlar om Guds pågående upprättelse av mänskligheten.” Detta är inte Bibelns rena och trösterika evangelium för syndare utan allmänmänskliga tankar och drömmar om en bättre värld, om en ”pågående upprättelse”. På sid 104 står: ”Det som de gammaltestamentliga profeterna hade drömt och visionerat om hade nu påbörjats i Jesus Kristus: Guds upprättelse av hela skapelsen.” På korset sa Jesus om sitt frälsningsverk: ”Det är fullbordat!”, inte ”det är påbörjat”.

Det finns mycket mer i Tellbes bok att kommentera, men det ovan nämnda får räcka tills vidare.

SE

Gåvoredovisning 21/4 – 31/8 2015

Otto Brandal 2710 NOK, Christian o Johanna Ahlskog 100 EUR, Mats Huselius 250, Hans Rolf 200, Gösta Strandberg 1000, Anonym 3 000, Donald Ritter 2 000, Eivor o Kerstin Waljö 500. Niklas Hedkvist 250, Onämnd 1 500, Herbert Tolleson 50, Till Alvar Svensons minne: Ingemar Eliasson 500, Till Birgitta Erlandssons 75-årsdag: Torsten Carlsson 500.

Varmt tack för era generösa gåvor!

Jesajas bokrulle

Kommentar till Jesajaboken
av Seth Erlandsson

Pris 270:-

Bibeln – myt eller sanning?

Pris 220:-

Kan beställas från

BIBLICUMS FÖRLAG

Hantverkaregatan 8, 341 31 Ljungby

Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

Vädjan om hjälp

- Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

För gåvor (och även för prenumerationer), använd vårt IBAN-konto: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (för betalningar utanför Sverige också BIC/SWIFT-koden HANDSESS.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas. I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Glöm inte att ange vad betalningen gäller!

- Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlagade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

- Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8 B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, 341 36 Ljungby
Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicums hemsida: www.biblicum.se